

Legjobb és leghíresebb pipere holgyor: a

La VELOUTINE 6959

Különleges Rizpor BISMUTTAL VEGYITVE

CH. FAY, ILLATSZERÉSZ. PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS

Miért vannak még emberek, akik a Kathreiner-féle Kneipp malátát még nem használják, noha ez egy izletes és egészséges kávé?

Mert nem tudja még mindenki, hogy mily nagy előnyökkel bír a Kathreiner kávé, a mely a kávénövény egy kivonata által a bakbáé izét és samáját nyeri. Ő által felülmúlhatatlan módon magában egyesíti a loni malátakészítmény értékes egészségügyi tulajdonságait a bakbáé kedvelt ízingerével. A Kathreiner Kneipp malátát kávé nagyobb részt mint pótkávé szolgál a bakbáéhoz, azonban tisztán élvezve is kitűnően ízlik. Mindennél kapható, de nyitva soha sem lesz árusítva, s csak az ismert eredeti csomagokban valódi, a melyek Kneipp páter arcképét viselik és a nevet: **Kathreiner.**

IDEAL-HAIFESTŐ

1 ÜVEG 2 KOR. 40 FILL.

RUZHITS ISTVÁN GYÓGYSZERÉSZ ARAD.

Teljesen ártalmatlan a haj legszebb fekete színt nyer egyszerű használat után, mely három hétig tart, le nem mosható s nem piszkál. 8861

A ki **Epilepsiában** (eskór-göröskés és más ideges állapotokban) szenved, kérjen arról szóló füzeteket. Kívánatra ingyen és bérmentve megküldi a **Schwaben-Apotheke, Frankfurt a. M.**

Szőlőoltványok

és európai gyökere szőlővesszők.

Szokványminőségben teljes jóállással, fajtisztán és minden hibától mentes. A melyen leszállított árkról, az előző nélküli megrendelésről s a szokványminőségű csak csekély részben is előző oltványoknak saját költségemre visszavételéről az ingyen és bérmentve küldendő árjegyzék nyújt teljes és kimerítő tájékoztatást.

Ripária-Portális (valódi Gloire de Montpelier).
Rupestris-Monticola (azonos és teljesen fajtiszt).
Előkerítés (elősovény) (esemeték). **Gleditschia**. - Koronafű, Krisztusfű vagy tökéletespénya.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve küldetnek. Ezen katalógus megismerésén minden birtokosnak igen érdekesnek áll, még azoknak is, kik rendelni semmit sem akarnak, mert benne nem csak az árak jegyzéke foglaltatik, hanem számos oly közlemények, melyek a gazdának nagy szolgálatot tesznek. - Tartalmazza ezeken kívül az összes szőlőfajok leírását, termékepepepepepe, vidékenkénti viselkedését, metszését, betegségeikkel szemben ellenálló képességét és más gyakorlati tudnivalókat. Ugyiszint az **Elősovény telepítés** rendkívüli eredményeit, melyek minden gazdára nagy előnyvel bírnak. - Cím: Eremelléki első szőlőoltványtelep. Nagy Gábor, Nagy-Kágya u. p. Székelyhid. 8864

Angol sportjátékok, valamint saját készítményű torna-eszközök, **fluggógyakok**, mindennemű **hálók, zsákok, ponyvák, zsinetek** és gazdasági kötéltáruk legújabb árjegyzékét kívánatra bérmentve küldi:

SEFFER ANTAL 8718

Budapest, IV., Károly-u. 1., boltsz. 12.

KWIZDA FERENCZ JÁNOS Cs. és k. osztr.-magy., román k. és bolgár fejed. udv. szállító, kerületi gyógyszerész Kornoburg, Bécs mellett. 8 arany-, 19 ezüstérem, 30 dísz- és elismerő-okmány.

Cs. és kir. mosóvíz lovaknak.

KWIZDA-FÉLE RESTITUTIONSFLUID

Kwizda-féle Restitutions-Fluid 1 üveg ára Késsel 40 év óta udvari istállóban, valamint nagyobb katonai és polgári istállóban használatban van, erősítőül nagyobb erőmegerősítések után, továbbá szcramodások, rándulások és izak merevségeit, stb. kiegészíti a lovakat kiváló teljesítményekre az ideomittamál. Valódi csak főkénti védőjegyét kapható az Osztrák-Magyar-Monarchia minden gyógyszer-tárában és drogeriájában. 8868

Főraktár Török József gyógyszer. Budapest, Király-u. 12.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

„A világ legjobb sámfája”

Földvály Imre férfitávt és fohérométi Párja raktárában frt 150

Budapest, IV., Koronaherczeg-u. 11. és VIII., Koropesi-ut 9.

Pérfi ingek, Jäger-áruk, vadász és sport czikkék, keztyük és nyakkendőik dúsz választékban kaphatók. - Árjegyzék. 8487

Dinamogépgyár és vegytermékek gyára, fémgalvanizálás és galvanoplasztikához szükséges kellékek gyára

Pfanhauser Vilmos **BAIER LIPÓT,** gyári raktára. Rökk Szilárd-utca 10. Telefon. 8444

Készít a legfinomabb kivitelben

CLICHEKÉKET WOTTITZ MANFRED 8684

Budapest, Király-utca 30. - Telefon 18-99.

HOHENBERG FERENCZ

VI., Nagymező-utca 46. - Telefon 15-70.

Egyenruházati czikkék és felszerelések, mindennemű arany- és ezüst-zsinor, paszomány, butorpaszomány és kőzimunka himzésekhöz rojt, bojt, zsinor stb. gyára. 8881

Temetkezési intézetek teljes berendezése.

Magyar szabad. doboz-, papíraru- és fémkapocs-gyár

DAVID KÁROLY és FIA

Budapest, I. kerület, Mészáros-utca 38. szám.

TELEFON 91-48.

Mindennemű fémkapocscsal kötött dobozárak gyártása. A gyár díszdobozokat, géplevélborítékokat, csipkepapirokat, gyógyszerjelölőlapokat, névjegy- és fényképkartonokat készít. Czukrázások számára egybehajtható dobozok, tányérok, tálcák, stb. Ing-, zsebkendő-, gyógyszerési szappan-, keztyű-, kalap-, czukorka-, illatszerek stb. dobozok, szivarkák- és szivartartozék. Napi gyártás 150,000 doboz. Magyar, orosz és külföldi szabadalmak. 8846

Parádi üvegglyár raktára

GÖRÖG ISTVÁN

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 15.

Nagy választék mindenféle üvegnevekben. Asztali készletek stb. igen jutányos áron. 8865

Szépség és egészség.

Kinek van szeplője? pattanás vagy barna folt az arcon, az használja a teljesen ártalmatlan **Rozsnyay-féle világírti Serail-arezenkőcsőt,** mely az arcából rövid időn fehérré, tisztává és ádávó teszi. Egy tégely ára 1'40 kor. Egy kis tégely ára 70 fill. **Serail-hölgypor** egy doboz 1'40 kor. Kétféle és valódi **Epesszappan** egy doboz 80 fill.

Idegeesség, vérszegénység és az ebből származó bajok ellen leghatékonyabb hat **Rozsnyay Vasaschinabóra,** mely saját termésképpénél edes borral készült, hatékonyan minden hasonló készítmény felülmúl. Egy üveg ára 2 kor. 40 fill., 6 üveg franco külföve 12 kor. 12 fill. 8400

A t. c. község szives figyelmébe ajánljuk, hogy mindezen készítményeink törvényesen bejegyzett védjeggyel vannak ellátva, mely az aradi szabadságszobrot ábrázolja.

Kapható: **ROZSNYAY MÁTYÁS** gyógytárában Arad, Szabadság-tér. Budapest: **Török József és dr. Egger Leo 'Nador'** gyógyszer-tárában, valamint minden magyarországi gyógyszer-tárában.

Crème Ideale a bőr szépség ápolásához, mely az eddigi készítményeket mind túlszárítja tisztán szárított éremmentesen van összekötve, nappal is sikerrel használható.

Egy tégely ára 50 kr. **Crème Ideale szappan** a legvalószínű virágillatokat tartalmazza a legfinomabb esszenciákból készült. 1 doboz ára, 1 doboz 3 db 1 frt.

Ideale-Hölgypor virágillatból készült, telve van a hölgylégnek, bőrszépítő. Ezen **Hölgypor Ideale** jól tapasztal a egykorlótobb szemek is kiegészítik a bőr poros voltát felteljesen. **Egy doboz ára 1 frt.** 30 kor. Naponta postai szállítással minden irányban.

SCHWARTZ illatszertára **Temesvár** 8618 (Higyen. com. Laboratorium.)

Nemi bajoknak elkülönített osztályok.

Sok évi tapasztalatunk igazolja, hogy **Dr. Palócz** v. kórházi orvos, k. egészségügyi tanár **gyógymódjával** Budapest, VII., Koropesi-ut 10. még idült (krónikus) betegségeiben szenvedők is **hírtos gyógyulást** érnek el. Tíz (10) nagy gyógyterem. Gyógykezelés egész napon át. Levélre kimerítő válasz. **Rendelés: d. e. 10-12 és d. u. 3-5-ig.** Ugyanott kapható és megrendelhető **Népszerű orvosi tanácsadó** II. kiadás. Irta: **Dr. Palócz.** Ára 3 korona.

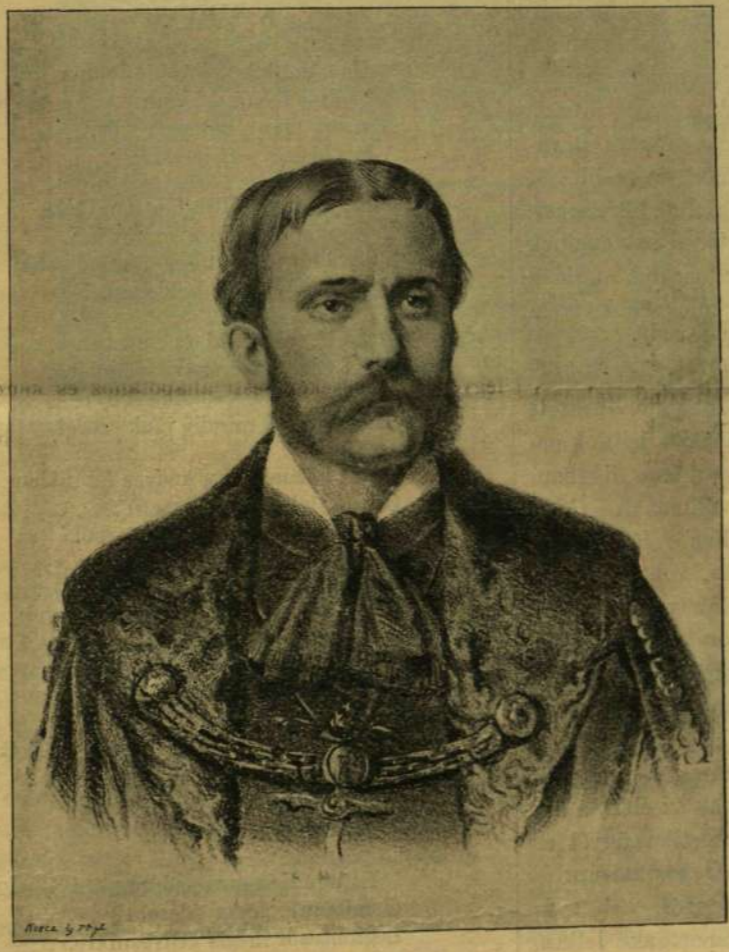
Vértisztító- és soványító-kúra.

VASÁRNAPI UJSÁG

41. SZÁM. 1900. BUDAPEST, OKTÓBER 14. 47. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és **POLITIKAI UJDONSÁGOK** (a Világkronikával) együtt egész évre 24 korona, félévre 12 * Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG** (félére 8 * A **POLITIKAI UJDONSÁGOK** (a Világkronikával) egész évre 10 korona, félére 5 * Kisebbségi előfizetőkhez a postai megfizetésről viteldj is csatlakodó.

GRÓF ESTERHÁZY MIKSA, a Magyar Athletikai Club alapítója és első elnöke.

Koller utódi fényképe után. GRÓF ANDRÁSSY GÉZA, A MAGYAR ATHLETIKAI CLUB MOSTANI ELNÖKE.

A MAGYAR ATHLETIKAI CLUB JUBILEUMA.

A MAGYAR ATHLETIKAI CLUB most ünnepli fennállásának negyedszázados évfordulóját. A mi atletikai sportunk még csak huszonöt éves. Ez bizony nem nagy idő; de hát igazi hazájában, Angliában is, a hol pedig a testedző sport iránt már évszázadok óta megvolt a kiváló és általános érdeklődés, csak a XIX. század közepe óta üzik a rendszeres és egyesületektől mivel atletikát. Nálunk pedig az ország gondja bizony abban az időben más irányba terelte a közfigyelmet.

Azt, hogy aránylag oly rövid idő alatt mégis gyökeret vert nálunk az atletika, s hogy ma már a magyar athléták semmivel sem maradnak mögötte a külföldieknek, első sorban egy derék mágusunknak, **Esterházy Miksa** grófnak köszönhetjük. **Esterházy Miksa** gróf Londonban, majd Amerikában követési tiktár volt sokáig; utóbb, a 70-es években haza került s legelső gondolata az volt, hogy Magyarországon is népszerűvé teszi az atletikát. S csakhamar (1875-ben) meg is alapította a **Magyar Athletikai Clubot**.

EVEZŐS DÍJAK AZ ATHLETIKAI CLUB KIÁLLÍTÁSÁN.

A MAGYAR ATHLETIKAI CLUB VERSENYEIRŐL. — Súlydobás.

Azt tartotta, hogy első sorban szabad levegő kell az embernek s csak azután következnek a torna. A futás, a vívás, az ugrás, birkózás, úszás, súlydobás: ezek fejlesztik az erőt, erősítik az izmokat és a tüdőt. S a mint Angolországban látta, ő is athletikai versenyek rendezésével akarta elérni célját. Azonban szinte érthetetlen az a közöny és előítélet, a melylyel akkoriban a magyar közönség nagy része az athletika iránt viseltetett, később pedig valóságos harcra kelt egymással az angol athletika és a német gimnasztika, míg aztán végre is a küzdelem az angol irányú győzelmével végződött. Az athletika csaknem teljesen kiszorította a német szobatornázást; csak a középiskolák tornatermeiben maradt meg belőle egy kevés — hírdőnek. Ez a sport szempontból fölülte fontos vívmány pedig a Magyar Athletikai Club érdeme.

Természetesnek találja mindenki, hogy a kezdet kezdetén bizony a Magyar Athletikai Club nem volt az a hatalmas egyesület, a mivé az évek során izmosodott. Tengernyi fáradságba került, a míg azzá lett, a mi most. A legnagyobb szerencséje azonban minden esetre az volt, hogy mindig olyan férfiak állottak az élén, a kik nem kimélték a szép ügytől sem a lelkesedést, sem a fáradságot. A club alapítója, Esterházy Miksa gróf, ez a testestől-lelkestől magyar főúr, kit a külföld levegője nem tett kozmopolitává, maga is aktív athleta champion volt; az ő műve a club első alapszabálya is, a melyet angol mintára, önállóan állított össze.

Esterházy grófnak az volt a célja, hogy az angol sportokat nálunk a tökély magas fokára emelje. Az ügynek meg tudta nyerni Magyarországot legelőkelőbb családait is: az Esterházyakat, az Andrássyakat, Batthyány, Bánffy, Bethlen, Cziráky, Dessewffy, Bezzerédj, Jósika, Kinsky, Khuen-Héderváry, Csekonic, Csernovits, Blaskovich, Edelsheim-Gyulay, Hadik, Festetics, Károlyi, Karátsonyi, Latinovics, Lónyay, Odessalchi, Pálffy, Révay, Széchenyi, Teleki, Zichy, stb. családokat.

Mikor Esterházy Miksa 1883-ban meghalt, a magyar athletika ügyének legbuzgóbb szószólója szállt vele sírba.

A Magyar Athletikai Club nyomában egész sereg sport-club alakult, de ezek között is mindmáig megtartotta az első helyet az athletika clubja, sőt idők folytán egyre jobban kiterjesz-

kedett. Ma már van csónakháza, vivó-, football- és úszó-osztálya, Balaton-Földváron pedig sporttelepe; azonkívül jól berendezett kaszinója a Szentkirályi-utcában. Vívna, úszna, futna, birkóznán, súlyt dobna, labdát rúgnán, lawntennisznek és kerékpározna az athletika. Athleta-bajnokokat nevelt ez a club, olyanokat, a kik közül sokan ma más téren szerepelnek ugyan, s nem a versenypálya porondján, de a kik bizonyára ma is örömmel emlékeznek vissza az athleta-kor boldog idejére.

Volt idő, mikor Kubik Béla, most országgyűlési képviselő, mint úszóbajnok aratott babérokat. Egész sereg régi athleta bajnok ma is kiváló szerepet játszik az athleta-világban. Így Koller Károly dr., Dáni Vilmos dr., Bogdány Ferencz dr., Porzolt Ernő, Réthy Pál, Dáni Nándor, Szokoly Alajos, dr. Porteleky László és mások. Nagy tekintélynek örvendő Bothmer Jenő báró huszárkapitány, a híres sportsman. Asbóth Jenő Bothmerrel és Iványi Gyulával szervezte a club kebelében az «öreg urak vivó társaságát.»

Legnagyobb szerencséje ennek a clubnak, hogy ma is olyan férfiak állanak az élén, a kik komolyan veszik a magyar athletika ügyét és odaadással munkálkodnak felvirágztatásán.

Az elnök: Andrássy Géza gróf, v. b. t. t., országgyűlési képviselő, a sportnak lelkes, áldozatkész barátja. A club egyik alelnöke Széchenyi Imre gróf, főrendiházi tag, kit társadalmi és gazdasági kérdésekben mondott tartalmas és hatásos beszédeiről is jól ismer a közönség. A másik alelnöke a clubnak Krasznay Ferencz dr. ügyvéd, ki elfoglaltsága mellett is mindig szakít magának időt arra, hogy az Athletikai Club ügyeiben fáradozzék; első rendű sport-szaktekintély s minden angol-országi újtjáról hoz haza valami érdekes új sport-dolgót. A club nagybuzgalmú titkára Krepelka Béla, a ki a sport ügyekben kiváló ismeretekkel bír. A kiválóbb szereplők sorából megemlítjük még Gerenday Bélát, a csolnacos szakosztály igazgatóját, a kinek főrése van van abban, hogy a regatta-versenyek olyan magas fokon állanak.

Ily férfiak vezetése alatt bizton remélhető a Magyar Athletikai Club további virágzása.

Pásztor Mihály.

A VÉG.

Ha őket, kik nekünk e földön
A legdrágábbak, édesem,
Elvitták már a boldog révbé,
A küzdő fegyvert leteszem.

Mi ránk ragadt a föld porából,
Lerázzuk, ha még nyoma van;
S elszállunk, mint egy könnyű sóhaj
Egy szebb világba boldogan.

Ha tán a küzdelem hevében
Volt bennem percnyi gyűlölet,
Eloszlik mind a semmiségbe:
Szívem majd mindig csak szeret.

Kis háznak lesz, kedves falunkban,
Csinos, lakályos, egyszerű;
Emlék egy tisztább régi korból,
Mosolygó, nyílt tekintetű.

Nyájas, széles tornáca lesz majd,
A kertben sok vadrózsa ág,
S ibolya, mályva, szegfű, liljom,
De semmi, semmi díszvirág.

Nagyon jók leszünk, hogy a fecskék
Majd tornácunkra szálljanak;
S kis fészketek ott összerakják
A zsindeyes eresz alatt.

És mindig esupa szépre, jóra
Gondolunk, ugy-e édesem?
Legtöbbször mégis kedvesinkre,
Hisz értök küzdünk szüntelen.

Igy élünk szépen, esendesen; hisz
Igy álmodtuk, emlékszel-e?
Hívek maradtunk álmainkhoz;
Ez egy ne teljesülne be?

S ha szívünk sok-sok szeretettel
Megtelt, — egy ősi alkonyon,
Mikor a fecskék útra kelnek,
S szél zúg a kopár arvon —:

Mi, a tornáczon ülve együtt,
Jön, — kép a képpen, boldogan, —
Csak halljuk, hogy egy dal a légen
Mint könnyű szellő átsuhan.

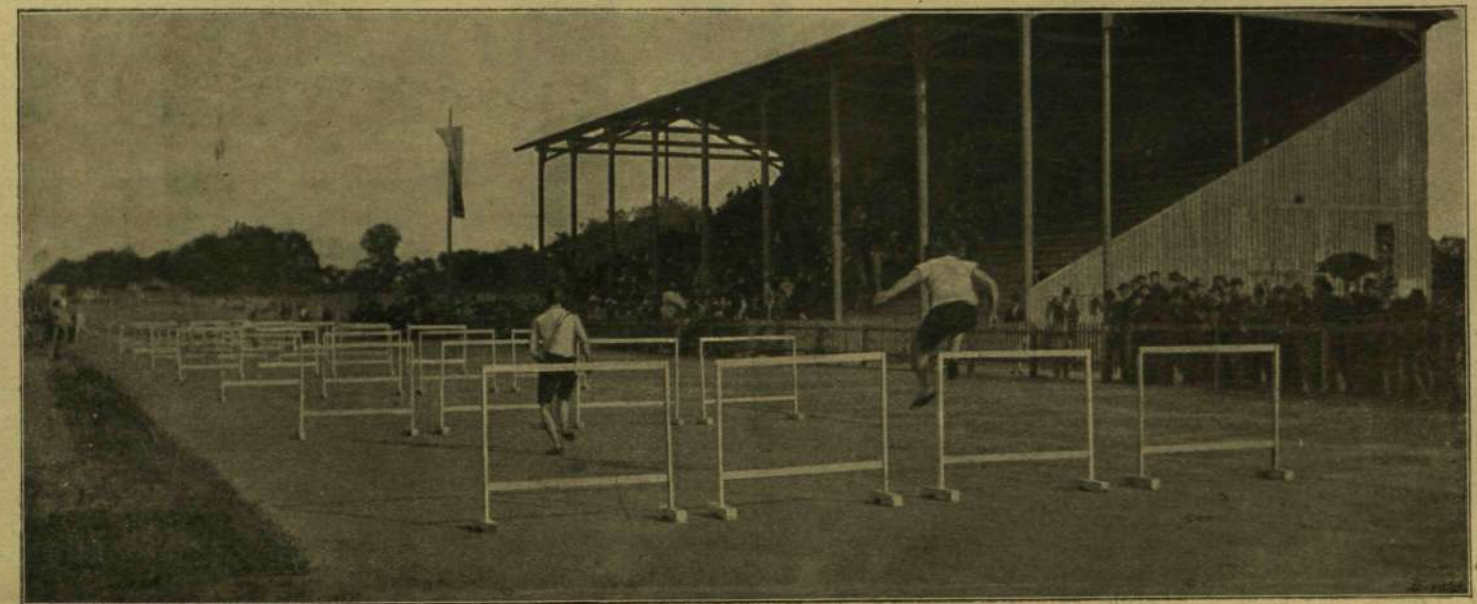
Valami édes régi dallam,
Gyermekkorból emlék talán;
Már mintha sokszor zengte volna
A szerelmem, a csalógiány.

Hallgatjuk s mindig jobban áthat
Valami édes sejtlem...
S a végső ismeretlen útra
Megindul lelkünk csendesen...

Béry Gyula.

Magasugrás.

Gátugrás.

A MAGYAR ATHLETIKAI CLUB VERSENYEIRŐL.

AZ ATHLETÁK JUBILÁRIS VERSENYE.

Az athleták jubiláris ünnepélye alkalmából tartott verseny az Orczy-kertben folyt, a hol a Ludoviceum parancsnokának jóvoltából a versenyeit szokta tartani a Magyar Athletikai Klub.

Derült, napfényes időben szép közönség jelenlétében ment végbe a verseny. A mint egy-egy délczeg athleta a club sárga-kék dresszében megjelent a küzdőtéren, hogy kivívja a dicsőséget, a férfi és női közönség élénk tapsa fogadta.

A programmon ugyanazok a versenyszámok szerepeltek, a melyekben huszonöt év előtt a M. A. C. bajnokságáért küzdöttek az akkori athleták.

A 100 yardos síkfutásban Koppán Pál lett a győztes, a ki a párisi Olympiai versenyen is embe-rül megállta a helyét. A mint a döntő versenyben sorba állottak a fiúk, mindenki izgatott lett, maguk a champion-jelöltek is. Csakhamar eldőrdült a versenyindító jeladó pisztolylövése.

— Start! hangzott mindenfelől.

A versenyzők megindultak. Mintha nyílból lötték volna ki valamennyit.

— Szorítsd! Ne hagyd magad! biztatták a kol-légák, mindaddig, míg a verseny el nem dött.

A rúdugrásban Kauszer F. Jakab nyerte az első díjat, a kinek a neve szintén ott szerepelt a párisi Olympiai verseny programján.

A handicap (tételnyős) súlydobási versenyben Kauszer Árpád lett a győztes, túl tett Porteleky László dr.-on a ki valaha legerősebb volt a súlydobásban az athleták között.

A magasugrásban Zimburg Erviné, a 120 yardos gátversenyben Kirchnopf Ferencz, a két

angol mértföldes síkfutásban pedig Brédl Pálé lett az első díj.

Nagyon érdekes volt a verseny utolsó száma, az ökölvívás Zlinszky István és Gräfl Károly között. Ez a minden ízében angol viaskodás tele volt humorral és komikummal. A közönség nem győzött eleget kacagni rajta.

BALZAC LENGYEL GRÓFNÉJA.

A fiatal, a szép, a lángeszű Balzac-kal, a francziák nagy regényírójával is megesezt az, a mi a kedvelt írók legtöbbjével megeseik, hogy művei után sok olvasónője szerelmes lett az íróba. Csak az volt a különbség nála, hogy ő meg viszont egyik olvasónőjébe lett szerelmes, a mi pedig különös véletlen, mert a «nagyok»: Dumas, Musset, Maupassant és a többiek, mind nagyon bizalmatlanul olvasták, vagy el se olvasták a rajongó olvasónők imádatlalt telt leveleit. Már maga az a gondolat, hogy egy nő — egy idegen nő — levelet, még pedig szerelmes levelet írjon egy ismeretlen férfinak, bizalmatlanságot gerjeszt. Az ilyen levelek különben is olyan egyformák, sablonosak és émelegyösek, tele ömlengéssel, szertelenséggel, méztől csöpögő áradozással, hogy legalkalmasabb válasz rájuk a hallgatás.

Balzac esete azonban nem ilyen volt, és az érdekességét még csak növelte, hogy az ismeretlen, rajongó olvasónő később feleségévé lett. Ez az olvasónő egy lengyel főúrnak, Hanszki grófnak fiatal, huszonhat éves felesége, a szép

Éva volt. Rajongó szeretettel csüngött mindazon, a mit a mester «A magánélet történetei» cím alatt irt s valósággal megrettent attól a váratlan fordulatától, attól a metafizikához hajló iránytól, a mit a «Chagrin-bőr» című babonás, misztikus történetébe vitt be Balzac és a melynek az egész világon óriás sikere volt. A szerelmes rajongás diktálta azt a mély szentimentalizmussal és rokonszenves hangon megirt levelet, a mely Balzac kezei közé 1832 február 28-án került. Ezt a levelet követték a többiek és a november 7-iki keletű levélben ilyenforma különös felszólítást intézett Balzac-hoz az ő szeretetreméltó olvasónője, a ki magát egyszerűen így irta alá: *Étrangère*.

«Nyugtasson meg a «Quotidienne»-ben egyetlen szóval, hogy megkapta leveleimet és hogy aggodalom nélkül tovább is írhatok. Felismerem a következő jélről: «A l'E... H. de B.» (A l'Etrangère, Honoré de Balzac); magyarul «Az ismeretlen nőnek, H. de B.» Ez a különös válasz meg is jelent nyomtatásban december 9-én a «Quotidienne» című napilapban.

A nyomtatott levelezést hamar felváltotta az írott. Az ötsoros válaszközlő hamar lett tizenhatlapnyi levél. A kételkedést, bizalmatlanságot Balzacnál hamar felváltotta a csodálat, az ígéret, a mit a levelek hangja benne keltett. S a mikor januárban első írott levélét irta meg, el is magyarázta a grófnának tételölését a fölött, mi hódította meg szívét a bizalomra. És már aggodott a miatt, hogy bájos levelezője nem fogja-e hamissággal, tettetéssel és hizel-

géssel vádolni, a miért annyira belemélyedt ebbe a csudás szimpátiába. Így ír:

«Esdélek, asszonyom, válasza el tökéletesen az író az embertől és higgyen érzelmeim őszinteségében, a melyeket már elburkoltan úgy is elmondtam önnek abban az időben, a mikor rászoritott erre a levelezésre. Barátaim hiába óvnak, intenek bizalmatlanságra az olyan levelek iránt, a melyenket Öntől is volt szerencsém kapni; annyira hatott lelkemre valami különös hang, leveleiből, hogy a kaczagók hiába akarnak visszatartani.»

A levél hangja meghatottság hangja:

«Talán többé soha nem írok Önnek s az a barátság, a melyet bennem felidézett, hasonló lesz ahhoz az erdő mélyén kinyílt virághoz, melyet eltemet a vihar szele örökre! Tudja meg legalább, hogy meleg és őszinte volt ez és

És az érdekes levelezés állandóvá lett. Már nem folyik többé elvont tárgyak körül; nem szorítkozik csak a költő gondolatvilágára a téma, a mely a leveleket megtölti; már a személy képe is fölmerül az érdeklődés tárgyai között és egymásról többet kívánnak tudni. A költő megtudja, kinek ír és az asszony nem intézi többé a kiadóhoz Balzacnak írott leveleit, hanem a *rue Cassini, no. 1*-be, a hol nehezen várják leveleit és remegő kézzel bontják fel.

«Ah, ha ismerhetném önt!» Vissza-visszatérő sóhajlás a költő leveleiben. «Meg kell ismerem önt! Hányszor megtettem már az utat, a mely bennünket elválaszt!» Valóságos szerelmes sóhajlás. És csakugyan már szerelemlől irnak. Nem látták még egymást, nem ismerik még a hangot se, a mely egymásnak szerelm-

milyennek kívánja, naiv, gyermekies s bizalommal teli.»

Neuchâtelben találkoztak először 1833 szeptember 26-án. A költő álmát találta valóra válna; az asszony szerelmét találta meg a költőben.

A beteg Hanszki gróffal itt ismerkedett meg és barátok lettek. Az elválás után a grófné leveleiben az ünnepélyes «Ön»-t, meg a tartózkodó «magá»-t felváltja a bensőséggel teljes, bizalmas *te!* Olvasván a Párisból írt legelső levelet a találkozás után, átjárja egész bensőket a levelek hangjának forrósága.

«Itt találtam édes leveledet már érkezésekor. Óh, lelkem álma, ha tudnád, milyen gyönyörűséget leltem benne; fogod-e tudni valaha? Nem, mert el kellene mondanom, mennyire szeretlek és a végtelent lefesteni nem lehet.»

A MAGYAR ATHLETIKAI CLUB VERSENYEIRŐL. — Futók indítása.

Goszleth fényképe után.

hogy önt egy fiatal és romlatlan szív magába zárta a tisztelet és imádat érzelmeivel.»

Így ír a harminczhárom éves Balzac egy ismeretlennek! A költő, a túlfinomult lélek megérzi az egyszerű, asszonykéz írta levelekből, hogy mély kedélyben találtak visszhangra az ő írásai. Megérzi, hogy nem kíváncsiság, nem kalandvágyás és nem hiúság az, a mi az ismeretlen nőt arra a titkolt útra vitte, hogy férje tudta nélkül egy ismeretlennek, egy poétának szokatlan hangú leveleket írjon és nem az ál-gyöngédség és ál-figyelem az, a mely gondokról készíti írni, hanem egy magasabb rendű érzés, egy csodás lélek finom ösztöne, egy ember fölötti sejtélem, vágyakozás és ragaszkodás, mely tán hasonlatos a szerelmehez, de tisztább annál és magasabb. Az asszony-levelekben, a mely annyira megfinomult, hogy fel tud emelkedni egy költő eszményeinek szédítően magas szféráira, lehetnek hurok ehhez az eszményi szerelmehez, a melyek harmonikus, lágy, zengő hangokon szólalnak meg, a mikor túlfeszülnek.

ről szólhatna és már Balzac levelei a szerelmes ember levelei, szavai majdnem mámorosak, a vágyódás mind türelmetlenebb hangokon szólal meg: ismerni akarja az asszonyt!

Az asszony pedig — az orosz és lengyel főúri körök szokása szerint — nyáron utazni szokott furdóhelyre, szép vidékekre, Svájcba. Milyen közel van Svájc Párishoz — gondolja Balzac és a vágyódás égeti a lelkét. Nehány napi *diligence*-utazás az egész. És kész az útiter. Nyáron, ha majd a kiadói, lapjai és egyéb kézirat után ordító rémei kissé elcsitúlnak, el fog menni. Remeg a lelke, ha erre gondol. Augusztus végén pedig már mámorosan ír erről:

«Igen, látni fogom Neuchâtelben. Ó, édes, szeretett Éván, ezerszer köszönöm a szerelmem és gyöngédségét. Nem is tudja, hogy egészen ismeretlenül is mily hűséggel szeretem és mily végtelen gyönyörűséggel álmodom szerelmemről! *Una fides*; igen, imádotl angyal, egyetlen szerelmem egészen a magáé! Ha el késett is ez a fiatal férfi a szerelmemmel, a kinek már öszülni kezd a haja; de a szív melegen érez és olyan, a

Ezután már csak szerelmes levelekről lehetett szó. Balzac szerelmének egész története a szerelmes levelek tartalma. A mi néhány találkozón kívül esik, az mind levelezés. Tizenhat esztendei levelezés volt ez! Nagy idő! Nehéz dolog tizenhat éven át szerelmes leveleket írni! Közönséges embernek lehetetlenség volna; költőnek könnyen mesterségévé alacsonyodhatna; de Balzacnál megmarad mindvégig szerelmes levélnek.

Most már egymáséi voltak, lekötötték magukat egymáshoz, mert érezték, hogy rá találtak egymásra.

Ha a beteg Hanszki gróf néhány évvel hamarabb hal meg és nem vonzolja törődött életét oly hosszú éveken át, most egy regényes szerelmi történettel és egy óriási értékű, híres szerelmes levelezéssel kevesebbről tudna az irodalomtörténet. Ó, a grófné nagyon megbecsülte az urat. Valami különös érzelm kötötte hozzá; — nem a szerelme többé, hiszen szerelme egészen Balzacé volt már; hanem az anyáskodó részvét, finom nőies gyöngédség és a hűségnek

egy nem mindennapi formája. Mi kötötte még hozzá? Csak a pap áldása, meg az együtt eltöltött esztendő épen nem édes emléke. Felébredt mégis gyakran a grófnéban valami erős lelki-furdalás és olyankor keserű akkordok esendülnek meg bájos leveleiben. Fáj neki a szenvedő szenvedése; pedig ha kiszenvedne: ő szerelmének élhetne egészen. Egy percze, egy pillanatra sem fogta el az az őnzó és szívtelen óhajlás, hogy vajha megrövidülne az a fölösleges élet. De sőt takarta előle szive gyöngédségét; szerelmesét a család barátjává ismerte a beteg ember, mint a ki rajongással csüngött kicsiny leányukon, Annán, és ő érte szeretetébe foglalta a szülőket. A beteg ember tán soha nem is tudott volna meg semmit, ha a véletlen nem csinál egy kis galibát.

Balzac — a feltűnés elkerüléseért — időközönként *Chère comtesse* és *Madame*, megszólítású hivatalos hangú leveleket küldött

forma melegséggel. A mikor 1842 januáriusában a gróf meghalt, még mindig érintetlen volt a bensőséges viszony Hanszkiék és Balzac között; hűséges barátja volt a költő a családnak, reménykedő szerelmese az asszonynak. Nem a gróf halálát várták; sokkal nehezebb kérdés volt Balzac zavart pénzügye. A gróf halálát értesítő sorokra valósággal melankólikusan válaszolt a költő:

«Épen e perczen kaptam, drága angyal, fekete szegélyű levelét. Magamról csak azt írhatom, hogy ez az esemény elnémitja bennem azt a forró vágyakozást, a mely tíz év óta örök kívánságom volt; de megvallhatom Ön előtt és az Űristen előtt, hogy az én szívem megadással várakozott és soha gonosz kívánságok nem ébredtek benne. Nem fojthatók el némely önkénytelen sóhajások e mellett. Hány-szor szoltam magamhoz így: «Mennyire könnyű volna az életem *vele!*» Mert reménység nélkül

A NÉPSZÍNHÁZ.

Október 15-ikén huszonöt esztendeje, hogy megnyílt a budapesti Népszínház, második állandó hajléka a fővárosban a magyar Tháliának. Csaknem teljes negyven évnek kellett elmúlni, míg második magyar színházat lehetett emelni. Sok küzdelmen, csalódáson, keserű tapasztalatokon kellett keresztül menni, míg ez megtörténhetett. Időközben semmivé lett a budai népszínház és szétzúllott sok magyar színház. Talán épen ezért fogadta bizalmatlanság az erre vonatkozó törekvéseket. A hazafias szép szavak, melyekkel adakozásra buzdítottak, elhangzottak siker nélkül. A Nemzeti Színház adakozásból épült föl nemzeti lelkesedés közepette. Egy második színházat így fölépíteni nem sikerült.

A főváros hatósága azonban megtette kötelességét. A tervezett színház számára oda aján-dékolta a legszebb terek egyikét, az akkor épülő Andrássy-úton a Hermina-tér. A kormány már készült akkor operaszínház építésére és telket

A NÉPSZÍNHÁZ. — Erdélyi fényképe után.

Évának, a mi egyúttal a férjnek is szolt. Szerelmes leveleit idegen czimen, idegen néven küldte, legnagyobb részt pedig poste restante. Megesett egyszer, hogy két ilyen «p. r.» levelet a gróf vett kézhez s gyanútlan örömmel felbontván, belekábult a forró szerelmes áradozás olvasásába. Felesége tudta nélkül számon kérte Balzactól a különös rejtély megfejtését, a mire Balzac — valóságos gyermekies naivsággal és végtelen ügytelenséggel — azt írta 1834 szept. 16-ikán:

«Egy este, nevetgélés közben mondta a grófné, hogy kívánsági volna, milyen is lehet egy szerelmes levél? a nélkül, hogy valamit gondolt volna... Így irtam én meg ezt a két szerencsétlen levelet!»

A levelezés ezután már csak hivatalos hangon folyt. De az írás mestere azért mester, hogy még a legmerevebb udvariasságba is bele tudjon szólni olyat, a mit más belőle kiolvasni nem tud, csak a kinek szól. A beteg ember gyanúja elmúlt; a barátság régi kedves formában folytatódott éveken, hosszú éveken át egy-

elpusztul a hite, a szive, az egész benső élete az embernek!»

Az asszony most már özvegy volt; de azért a szerelmesek még sokáig nem gondolhattak a házasságra. A grófnét megviselte nagyon az ura ápolása, az évek gondja, gyötrődése, — Balzacnak meg egész könyvtárnyi remeket kellett összeírnia még, hogy súlyos és bonyolult adóságit rendezhesse. Egész könyvtárat azonban — még az ő óriási munkaképessége mellett sem lehet összeírni máról holnapra.

Hat évig tartott még a küzdelem egy jobb jövőért. 1848-ban történetelt csak meg a házasság és azt is nagyon nyugtalanította a költő rossz vagoni helyzete. Valóságos fátuma volt Balzacnak, hogy élete végeig egy percnyi nyugalmat se találjon s a mikor 1850-ben meghalt, özvegye nem mondhatta el róla, hogy tizenhatévi küzdő reménykedésért ez egy-két esztendőn kárpótolni tudta hűséges, meleg, végtelen szerelmével és ragaszkodásával.

Pintér Ákos.

keresett. Megvette a Népszínháznak ajándékozott telket fél millió forintért. A Népszínház pedig vásárolt a Kerepesi-út közepén telket a várostól. A város olesón adta. E mellett gyűjtésekből is került néhány ezer forint. Így épült föl a Népszínház — a város végén. Mert 25 esztendővel ezelőtt a mostan óriás forgalmú Kerepesi-útnak csak belső felét tekintették a városhoz tartozónak; a mi a Rókus-kórházon túl volt, az szegényes külváros, pusztá telkek közt vitt végig. A pesti ember nem is járt arra, csak ha a temetőbe ment.

Sok bizalmatlansággal fogadták az új intézetet. A vidékről alig tudta összeállítani társulatát; a primadonnák voltak főképp óvatossak: egyet sem lehetett közülről megnyerni. A Népszínház másik jóttevője a Nemzeti Színház volt. Átadta neki játérendje legjövendőbb műfaját, a népszínműveket; átadta Blahá-néval és Tamássy Józseffel együtt, kik a Nemzeti Színházban a népszínművek fényes korszakát támasztották. Csakhogy Blahá-né családi körülményei miatt nem akart szerződni, Tamássy is sokáig habozott. Az új színháznál sokan azt is különös szemmel nézték, hogy bérlője és igazgatója egy lateiner lett, egyszerűen csak magyar író, Rákosi Jenő, a kinek szintársulatok-

A NAGYVÁRADI SZIGLIGETI-SZÍNHÁZ.

hoz, színház-igazgatáshoz addig semmi köze sem volt. Maga mellé vette ugyan művészetének Molnár Györgyöt, de annak színpadi praxisában ott volt a budai népszínház bukása.

1875 október 15-ikén a megnyitó előadás a király, a trónörökös és József főherceg jelenlétében ment végbe. Az ünnepi hangulat azonban nyomott volt. Kis darabokat játszottak: egy prólógot, aztán Erdélyi J. „Villám Bandi” című népszínművének egy részletét „Leánykérő” cím alatt. Következett egy kis bohózat „Jeremiás siralmai”, mely nem tettett. Ezt követte „A király csókja” eredeti operette, melynek szövegét Berzók Árpád írta, zenéjét Huber Károly szerezte. Ez tetszett volna, de a főszerepet olyan fiatal színésznek énekelte, a ki ezúttal lépett először színpadra. Legvégül táncot jártak. Az első est hatása meglátszott már másnap. A színház nem tart meg. Egy-két nap múlva azonban az új színháznál már mindenki szilárdan állt helyén. Az igazgatóról kiderült, hogy szakértelme, akaratereje, buzgósága ritka nagy. Blaháné — a ki akkor Soldsóné lett — alig egy hét múlva bevonult a színházba, melynek ragyogó dícsőségévé vált. Ment vele Tamássy is. Az előadások egyre javultak, a színészek összeszoktak. A közönség szívesen ment a szép, új színházba; a vidéki színészeknek becsüvége lett, hogy a tagok közé jussanak. Már nem volt távol senkinek a színház. Ma pedig a város fejlődése folytán nincs jobb helyen egyik színház sem, mint a Népszínház. Ma már azt tartják, hogy azon a helyen magától is meg kell telnie.

Olyan művészeti és eszményi célok, minők a Nemzeti Színházra szigorú kötelességeket rónak, a Népszínháznál nem uralkodhatnak. Ez magán vállalkozás, a hol az intézet biztos életének föltételei mindig nevezetes szempontok. Fennállása óta létele soha sem ingadozott. Ebben nagy érdeme van Rákosi Jenőnek, ki önálló játékrendről gondoskodott, kivette a színházat német színpadok hatása alól, s az előadásokból és alakitásokból a német posszék sablonos, üres hagyományait távol tartotta. A Népszínház játékrendje nyújtja ma a darabok jó nagy részét a vidéki színészetnek, s ez így a bécsi külvárosi színházak és színészek hatásától megszabadult. Sokszor hallani azt a panaszt, hogy a Népszínház a népszínműveket jobban ápolhatná. Talán igaz is. De viszont az is tagadhatatlan, hogy a Népszínház műsora a meglévő viszonyokhoz képest sok tekintetben indokolt a főváros igen vegyes közönségére kétségtelenül megvolt és megvan a hatása. A dal, a zene az idegen ajkúkat is vonzza. Nagy szerencséje a Népszínháznak Blaháné asszony, a természet pazar adományával elhalmozott művésznő. A mai dal ő élenkel a színpadon, az körülra megy ajkairól az egész országra.

Három igazgató vitte huszonöt év alatt a

Népszínház ügyeit: Rákosi Jenő, Evva Lajos, kik két évtizedet foglaltak le történetéből, és most Porzolt Kálmán, a kit a jubileus 25-ik év talál az igazgatói széken.

A Népszínház huszonötödik éve Budapest nyilvános életét, fejlődését, a magyar színművészetet oly változásban találja, mely 1875-ben reménységnek is sok lett volna.

PRIELLE KORNÉLIA NAGY-VÁRADON.

A művésznő levelei nyomán.

IRTA NAMÉNYI LAJOS.

Mikor a váradi magyar színészet száz éves jubileumára megírtam a város színészetének történetét, megkerestem Prielle Kornéliát is, hogy jegyezzen föl egyet-mást nagyváradi vendég szerepléséről. A nagy művésznő készséggel teljesítette kérésemet s több érdekes tartalmú levéllel tisztelt meg. É bécse levelek szolgálnak alapul a jelen közleményhez.

Nagy-Váradra 1845-ben jött először Prielle Kornélia, mikor még egészen új tagja a Nemzeti Színháznak. Az ország első színpadának Szigligeti fedezte fel, a mint ezt egy kritikájában maga így mondja el: „Barthay igazgatása idejében beutaztam Erdélyt; a többi közt fölépítem Enyeden is. Prielle Kornélia még akkor alig volt több, mint egy éves színész. Én látam őt egy pár szerepben, s benne megismertem a talentumot, mely most ily fényesen s ily művészigileg fejlődött ki. Irtam haza (Pestre) és szerződését sürgettem. A levél azon szeretettel volt írva, melyet mindig érzettem, midőn valódi talentummal találkoztam. Voltak, kik akkor e miatt gúnyolódtak; de a valóság teljesen igazolt.”

Prielle Kornélia lépésről-lépésre fejlődő tehetsége csakhamar igazolta Szigligeti, s Váradra is azért hívták meg, hogy bemutassák, mint a Nemzeti Színház legújabb feltűnt tagját.

„1845 késő őszen, — írja Prielle Kornélia, — már novemberben vitték először Nagy-Váradra egyhávi vendég szereplésre, mint a Nemzeti Színház legújabb feltűnt ifjú tagját. (Mert ekkor voltam első ízben a Nemzeti Színháznak egy évig szerződött tagja). A nagyváradi társulat igazgatója Várady Pál volt, — ő maga személyesen jött fel értem, midőn Szathmáryné visszahozta; — úgy látszik, akkor a hortobágyi úttól féltek a vendég szereplő művésznők; vinni, hozni kellett őket. A társaságnak nevezetesebb tagjai voltak: Dézsi Zsigmond (jeles hőszínész), Zöldy Miklós, Kollonics Alfonsa (később Váradyné, Várady halála után Sztupáné), Keszyiné (később Zöldyné). Vendég szereplésem sorrendjéről pontosan be-

számolhatok, de a szindarabok jegyzékét csak 1868-tól kezdve jegyeztem föl, valamint az abból bevett jövedelmeket is. Hanem azért az azelőtti időkből is megtalálható jó emlékezetem azon szerepeket, melyek akkor az izlésnek, hangulatnak megfelelően és működésének terét formálták. Így például ama bizonyos első megjelenéskor fölépítem Obernyik Károly „Örökség” című színművében; játsztam „Bánk bán” Melindáját (felséges Bánk volt Dézsi Zsigmond), „Chivai Dianna” (egy vak leány francia színműben); továbbá „Lorenzino”, „Pohár viz”, „Gritti” és „Zsidó” című darabokban. No ezekre hát tökéletesen emlékezem, de aztán többre nem, mivel egy havi otléttem alatt és akkori szokás szerint az ő művészeiknek is segítettem, — különben akkor csak négy előadás volt egy hét alatt. Azt is megmondhatom, hogy a Várady által felajánlott díjazás ez volt: útiköltség (posta- vagy gyorskocsi), a pesti egy havi gagenak fedezése 60 forint és egy jutalomjáték. Ez utóbbi volt tehát a vendég-jutalom.”

Másodízben 1848 telén, még a szabadságharc kiütése előtt volt Prielle Kornélia Váradon Feleki Miklós társulatával, mint szerződött tag, átutazóban, Nagy-Becskekeről Kolozsvárra, mikor csak néhány előadást rendeztek ott. Ekkor látta a művésznőt először Molnár György, ki utóbb a „Világos előtt” című művében oly elragadtatással ír Prielle Kornéliáról. Modora, tartása, minden mozdulata könnyed és előkelő, mintha csak csipkehullámos koronás böleséből s nem a szigeti vízgyártó egyszerű fészkekből repült volna ki. Valódi francia vér és teljes színészi temperamentum. Molnár elragadtatással ír művészetéről, melynek már akkor a vigjáték volt fényes mezeje. Mikor Molnár visszaemlékezését szóba hoztam, a művésznő szerényen kitért az ünnepletés emlegetése elől és egészen másra terelte a szót.

„Megírom, vagyis közbe szúrom Önnek azt is, hogy mikor én olvastam az előttem olyan jó emlékekben élő Molnár eme leírását, hát azon triumfáltam: lám, hogy mégis szöke voltam! Mert megtörtént velem az a tréfa, hogy 26 éves koromtól kezdve már szürkületi kezdtem. Hovatovább el is felejtették, hogy hát milyen is volt a hajam eredetileg? (Oh! hát hiszen ez is a gondviselés különös adománya volt, hogy szürke hajjal életem át hosszú virágzásomat). Ez már megint oknélküli kilépés volt az elem szabott irnivalóból.”

A szabadságharc ideje alatt még egy ízben járt Váradon Prielle Kornélia. Ekkor már a színészek közül sokan nem elégedtek meg a színpadról elhangzott hazafias szövegekkel, hanem fegyverrel is küzdeni akartak e hazáért, elbűsűztak a színpadtól és beálltak honvédek. Így nem is volt rendszeres társasága Döme Lajosnak.

„Játszunk, a mikor lehetett — írja Prielle Kornélia. — Voltunk, mikor hányan, a kik tudnillik innen-onnan odaverődünk. Arra jól emlékszem, hogy játsztam az „Angyal és démon” vigjátékot és Molière „Tartuffe”-jét, ezt Dömémert, a ki különben közepes színész volt. Míg végre Lendvay, az I-ső, jött hozzánk vendégkedni és adott vele a „Báró és Bankár”-t, „Garzike Bristolban”-t, szóval kevés személyzetű darabokat; de mivel Lendvay három részét vette el a jövedelemnek, szégyeltem, hogy a megmaradt harmadrészen osztozokdjam társaimmal; megszüntem működni. Ez nem volt fennakadás, mert akkor érkezett oda a szép Csabayné, akkor még Chiabayné s mintha most is látnám, mikor „Saluzzo Crona” romantikus darabban hogyan rohantak egymás karjaiba Lendvayval. De az előadásokat félbe kellett szakítani, mert a „Zöldfa” termét át kellett engedni a horvát foglyok elhelyezésére. A „Fekete sas” terme szintén valami országos ügygel-bajjal volt elloglalva. Úgy emlékszem, hogy Mutter kapitány nevével oda jártunk vásznat szabni, varrni a honvédek részére.”

Prielle Kornélia 1857-ben jött ismét Váradra, hol Hetényi és Molnár színtársulata működött. Ekkor lépett fel először a híres váradi „fabódé”-ban, mely évtizedeken át volt menszvára, legjobb nyári állomása a vidéki magyar színészetnek.

E váradi vendég szereplése alatt lépett fel először „Gauthier Margit”-ban, néhány nap alatt háromszor is adva e szerepet, továbbá egy ettől teljesen különböző szerepében, a „Tiszaháti

libácskák”-ban. E két alkotásáról így ír a művésznő:

„Hogy Gauthier Margitot mely szempontok mellett kreáltam? — Ez az a szerep, a mit legtöbbször játsztam, felül 200-on! mert hát úgy vegye azt, hogy ez nagyon sok a magyar pályán. És állíthatom, hogy ez nagy alakuláson ment át a kezdetől végig. 1856-tól 1884-ig, tehát 28 évig játsztam e szerepet (szegény Margit nem is élt ennyi időt) és mondhatom, hogy az utolsó alig hogy rokonok voltak az elsővel. És ez öntudatosan történt, mert Kolozsvárott játsztam először. Ott mindig felelős voltam a női közönség előtt: „nem lesz-e benne megbotránkozató?” „vihatjuk-e leányainkat?” „ha nem, úgy inkább nem megyünk!” Különben is ijesztő hírek előztek meg, hogy a pesti cenzúra milyen nehezen eresztette át. Talán nem is adjuk akkor Kolozsvárot, ha Szentpétery Zsigmond nem hozza be, mint vendég szereplési jutalomjátékot: hisz új darab volt. Előzőleg már a regényvel foglalkoztam és ebből merítettem magamnak a vezérfonalat, hogy a „Kaméliás hölgy” mindenben azt a hatást élesztette, mint egy nagyvilági finom hölgy. Könnyű volt hát kedves kolozsvári közönségem szigorú ítéletét szem előtt tartani, mellözve minden apró nyilatkozását: beszéljen a dráma. És hát kire nincs hatással a halál? mikor igazságszolgáltatású a bűnösnek meg kell halnia! Meghaltam, sokszor és hogyan? ebben már a magam fantáziája dolgozott: mert minden áron igyekeztem poétikus lenni — az aszkák csendes feloszlásával, de az utolsó boldogság (Armandja mellette van) dícsényében. Bizony ez alakításom tetszett s igen sokat írtak róla.”

A „Tiszaháti libácska”-ról meg azt írja, hogy „ez volt ifjúkorom legjásztibb enyelgése, melyben némi művészetet, de semmi számítással, egész lényem, kedvvel uralkodott, mint a virágos táblán a fürgé lepke. Magam magamat mulattattam vele.” Mikor Szigligeti ez alakítását megismeri, az elragadtatás hangján ír a művésznőről, ki egy évtized alatt folyvást a vidéki színpadokon játszott, a társaságok primadonna assolutája volt s így hihetőleg nem igen akadt, a kiktől tanulhatott volna; de őt — úgy mondja Szigligeti — saját géniusz felelte.

Érdekes, mit ír Prielle Kornélia e vendég szereplések anyagi oldaláról, s itt oly adatokat hoz fel, olyan találaton jellemzi egyik-másik igazgató eljárását, hogy ezt a részt szösz szerint kívánjuk közölni:

„És most az anyagi kérdés illetőleg, ez időtől kezdve máig, elvben felállított és megtartott szokások volt, hogy a napi költségek levonása után felerészben működtem. Ezt némelyek csodálták is az utóbbi időben, mikor már az új nemzedék, ifjú pályatársaim, kikötött fixum mellett indultak neki, — de én azt tartottam, ha behozom: megérdemlem, ha nem hozom be: azon a szegény igazgatót vegyem meg? Más kérdés volt aztán, ki húzott röviddebet: — mert pl. 1857-ben az új színpadon, a Rhédey-teremben és becsületes igazgatókkal, csak úgy özlönlött felében a 160—170—180 frt részemre. Megtörtént egyszer, hogy nagy vihar miatt kevés, azaz kevesebb volt; 95 forintot hozott másnap az öreg, sajtáságos modoru Hetényi, és nekem kellett vizsgáztalni, „hát illik ez? hát érdemes volt ezért Nagyságodnak a száját kinyitni?” „hát nem szegylleni való az ő?” mondá panaszkodva. . . Árultam én aztán sokszor olecsóbban is a művészetért. Mindjárt a következő évben 1858-ban Szabó Józsefnél a „Navarrai királyi regéi”-t vagy 80 forintért vesztegettem. Csapant az érdeklődés?” vagy a számlálásban volt hiba? Nem tudom. Ekkor Komáromy Alajos volt bevezetett primo amoroso.”

Később is gyakran fordult meg Váradon. 1866-ban Szerdahelyi Kálmánnal együttesen Folinusz társaságánál, 1875 és 1879-ben Mándoky, 1886-ban Krecsányi, 1891-ben Aradi Ernő társaságánál.

Megannyi érdekes vendég szereplés, megannyi fényes siker. „Egy-egy városban 46 év lefolyása alatt (1845—1891) koromnak minden változásában, fejlődésében a megállapodásig mutathattam meg magamat, — írja a művésznő. — Nem szívesen használom ezt a szót: megállapodás már t. i. a művészetben, de hát mikor a késő kor határt szab mindennek.”

Sikereinek nem szabott határt. Egy-egy fel-

lépése ma is ép oly ünnepszámú megy, mint valamikor régen, mikor még mint Gauthier Margitot, Tiszaháti libácskát s mint Corát taposták.

NORMANDIÁBÓL.

Franciaországnak alig van érdekesebb vidéke, mint a tejben és vajban fürdő Normandia.

A tejben és vajban fürdést itt nemesak átvitt értelemben kell venni, hanem szó szerint, mivel a normandiai tehenészet rendkívül ki van fejlődve.

Felszínére nézve Normandiát a pestmegyei Cserháthoz hasonlíthatom. völgyek és legfőkébb 300 méterig emelkedő magaslatok váltakoznak benne a Manche-csatorna partjai felé elnyúló síkságokkal. Minthogy azonban a tengeri közelsége nedvessé teszi az éghajlatot, a francia Cserhát agyagos talaja nagyon alkalmassá válik a takarmány-termesztésre, tehát az állattenyésztésre is. Így készíthetik benne a legkülönfélébb sajtokat is, melyek közül a Camembert a magyar étlapokon is szerepel, háttérbe szorítván a kevésbé ismert, de nem rosszabb Livarot-i és Pont-l'Évêque-i sajtokat.

A normandi tejgazdaság fő czikke azonban a vaj, melyet még Braziliába is szállítanak bádogdobozokban. Az issigny-i vajtelep czégét birtokosa ezeltől pár évvel 500,000 frankért adta el, de a szerződés aláírása után meggondolta magát s másnap százezer frankkal drágábban vissza akarta venni, de ez ajánlatát az új birtokos minden tévovás nélkül visszautasította.

Az általános takarmánytermesztés igen különös vonást kölcsönöz az egész vidéknek. Az alantans fekvő földek mind fűzékkel s egyéb nedvességet szerető fűfakkal kerített rétek, melyek egészen zöldbe vonják a láthatárt, felszorítván a tetőkre a szántóföldeket. A nedves levegő következtében igen sok a forrás is; segítségükkel a rétek öntözése igen egyszerűvé válik.

Énnél fogva a normandiai földművelő nem is sokat dolgozik. Ki-kijár megnézni, nő-e a fű s eszi-e a tehéne. Munkához csak akkor nyúl, ha kaszálni és hordani kell. Ekkor emberlül megállja helyét s nem nyugszik, míg a széna és a sarjú csomókba nincs kötve. Van rá eset, hogy egy ily öt kilós csomóból százt száz frankkal is drágábban adnak el; de száz csomó ára rendszeren harminczöt—ötven frank.

Almafái adják a népek italát, az almabort, melyhez azonban hozzá kell szokni; édesége miatt nem ajánlandó a gyenge gyomrú embernek. Az almaboron kívül fogyasztója a nép az almából főzött pálinkának is.

Jellemre nézve a normandi olyan körülmények között, mint a mi erdélyi szárszaink. Nem egykönnyen lehet belőle kierőszakolni az igen-t, vagy a nem-et. Azonban, ha egyszer színt valott, csökönnyebb bárkinél. Innen a számtalan pör a leghaszontalanabb dologért is; ezért választja Racine is a „Peres felek” (Les plaideurs) című vigjátékában Normandiát a cselekvény színhelyül.

Különbözik a normandiai ember a normandinal, ha egyszer meglátjuk őt. Minden fukarsága mellett sem hagyja cserben barátait. A normandi nép nagyon vallásos. Gacé városnak csak ezernyolcszáz lakója van, s gót stílusban épített katolikus új temploma mégis többre került hetszázézer franknál, mely összeg ugyiszólván egredűt a község adakozásából került elő. Hogy azonban ily bőkeszűleg költsézhessenek a lakók, az jóllétüket is föltételezi. Van is itt vagy tíz igen jómódú család, — nem számítva a kisebb birtokosokat, kiknek száma meghaladja a harminczet, sem a kereskedőket, iparosokat, — ezek maguk egy igen nagy részt adták össze a fentebb említett összegnek.

A normandiai egyházkerületek közt megemlítjük a coutances-ít, bayeux-ít, séez-ít, melyeknek székvárosai megannyi remekművű székes-egyházakkal díszeskednek.

Érdekes Bayeux-ban az a himzés is, melyet Hódító Vilmos anyja, a szép Arlette készített a tizenegyedik század végén, s mely Anglia meghódítását ábrázolja. Az akkori ruházatok, viseletek ebben oly hűséggel vannak ábrázolva, hogy a falaise-i molnár leányának ezen

kézi művét tanulmányozni a legkomolyabb történetészek is érdemesek.

Történeti vonatkozású a Calvados normandiai départment neve is. Ezt a hasonnevű szikláktól nyerte, melyek a Manche csatornában a szárazföldtől 5—10 kilométernyi távolságban meredeznek ki a tengerből. Ezeket a nép azért nevezi Calvados szikláknak, mert II. Filöp spanyol király győzhetetlen armadájának admirális hajója, a „San Salvador” itt jutott zátonyra, s a hajó roncsaiból ép az a rész látszott ki sokáig a vízből, melyre a hajó neve volt felfestve, s melyet messziről Calvados-nak olvastak.

A calvadosi départment székvárosa Caen (olvassd Kan). Itt született Auber, a híres zeneszerző, s itt lehet látni Peruginónak legszebb képét, a „Sposalizio”-t (Gyűrűváltás), mely valószínűleg Raphael hasontárgyú képe alapján készült volna. Caen lakosainak száma körülbelül 60,000, míg a Rouen-é ma már meghaladja a százezeret. Ez utóbbi város Normandiának igazi székvárosa, rendkívül sok szép góth stílusú templommal, híres törvényszéki palotával. Rouenban égették meg 1430-ban Jeanne d'Arcot, az omeaisi szüzet. Bakói angol katonák voltak, de bíráiul a párisi Sorbonne tagjai szerepeltek.

Említték érdemelnek még a normandiai városok között Le Havre kereskedelmi, és Cherbourg hadi kikötőjével. Végül ide tartozik a világ nyolcadik csodája, a Mont-Saint-Michel, egy hajdani kolostornak most már egészen restaurált romjai, melyek a Normandia és Bretagne határánál szolgáló Lelul folyócska torkolatánál szemben egy a tengerből felemelkedő sziklaoromra hivatgatják az építészeti remekeiben gyönyörködő utast. Dagálykor a szikla egészen körül van önzölve a haboktól, apálykor azonban kocsin is el lehet jutni hozzá. A restaurálás költségei már meghaladták az egy millió frankot s pár év múlva tán lehetővé teszik, hogy a huszadik században a középkor egyik remeke hamvaiból újjászületve hirdesse a normandi építészeti dícsőségét.

De van egy még más dolog is, melynél fogva ez a francia tartomány ismeretessé lett a földkerekségen: lótenyésztését értem, mely egészben véve a legkülönösebb a világon. A „Haras du Pin”, melyet még XIV. Lajos rendeztetett be, nem találja mását sehol. Háromszáz tellivér benne a ménállomány, melyek a legpompásabb és legalkalmasabb istállóban vannak elhelyezve. Az igazgató gyönyörű kastélyban lakik, melynek bejáratához öt mérföldre nyúló faszor fut.

Manaszj György moraviczai képviselő járt közelebb őt, hogy gazdasági tanulmányait ezen a rendkívül szép helyen is folytassa. Tőle hallottam, hogy a híres magyarországi Nonius, melynek sarjadéka most oly fényes babérokat aratnak, szintén innen Pinből származik.

Vannak természetesen magán-ménések is a környéken. Ilyen volt például a Lagrange gróf Dangunban, de ez már felszolgált. Mikor a benne nevelt lovakat árverezték, a „Rayon d'or” nevű tenyészlőért egy amerikai úr százötvenezer frankot fizetett.

A futató lovakon kívül a normandiai fajt leginkább a Percheron lovak jellemzik. Nevük a „Perche” nevű tartománytól származik, mely Normandia határát délről érintette. A francia nagy lovak, így különösen a párisi omnibus-és tehervonó lovak, mind „Percheron”-oknak nevezetnek.

Nevezetesség számába mehet még végül a normandiai születésű Gauthier Margit is, ifjabb Dumas Sándor „Kaméliás hölgy”-e. Egykor a ville badin-i réteken őrzött libákat; családjának egyik tagjánál most is megvan akkori arczképe. Az éltebb lakók közül nem egy emlékszik még reá s magaslatja rendkívül kecses megjelenését.

Normandiai specialitás még a normand parasztház, melyet inkább tanyanak lehetne nevezni, a mennyiben nem az út szélén építik, hanem kisebb-nagyobb, almákkal beültetett rét közepén. A ház rendszerint kis kerttel van körülvéve s a vagyonosabb parasztok ennek a kertnek útait téglával burkolják be, hogy ott mindig lehessen sétálni. A földszinti kis házakban nagy rend uralkodik s a bútorok között nem egy almirumot láthatni, melynek értéke száz frankokra rüg. Értékesek a tűzhely hátulján levő vas díszítmények is.

Midőn az utas a rendkívül jó karban levő utakon feljut az exmes-i vagy a champs haut-i magaslatokra, a zöld szín minden árnyalatában diszoló lankás táj terül szét előtte, melynek üdésége végtelen nyugalommal tölti el a lelket. S ez az üdőség, ez a nyugalom teszik Normandiát oly vonzóvá, adják meg neki elfelejtethetetlen jellegét. Hogy itt telepedtek meg a vérszomjas normannok, azt bizonyítja, hogy minden vadáságuk mellett is volt bennök érzék a természet szépsége iránt.

Bertha Sándor.

RÉGI BOROK.

Érdekes adatokat állít össze a rajnai borról egy német szakíró tanulmányában. Milyen a bor sulya? — ez az első kérdés. A rendes asztali bor, ha természetes, mindig könnyebb, mint a víz. Ha tehát egy kis üveget

tolván, úgy találták, hogy még mindig nagyon jó íze van.

Általános hit, hogy az ily igen régi bor tulajdonképpen ecettedé vált már. A nassau hercegség pinceszében végzett vizsgálatok azonban ezt megczáfolták. Ha jól kezelik szakértő emberek a bort, kétszáz év alatt se lesz ecettedé, hanem megtartja eredeti jó ízét. Bebizonyosodott ez nemcsak a nap erejének felhasználásával, csodálatos terveket épít a nap erejének felhasználására. Legmerészebb terve az, hogy automat katonákat készített, kiket villamos erő mozgatna. Háború esetén ezek csatáznak egymással, mikor is a tökéletesebb készítésű győznie a tökéletlenebbet. E szerint jövőben a győzelem a legigényesebb technikusoké lenne.

Annai azonban igaz, hogy az ily ősrégi borokat nagyon nehéz dolog eredeti állapotukban megtartani, mert a hosszas fekvésben a bor alkohol-tartalma erősen megfogy s a konzerválás annál nehezebb, mennél kevesebb a borban az alkohol. Az 1706-iki hochheimi körülbelül kétharmadrész annyi alkoholt veszített, mint a mennyi a közönséges borban szokott lenni s így, ha nem romlott meg, hanem egész tiszta és

látta felszólítani őt, telepedjék le állandóan Párisban. Andersen kijelentette, hogy azt nem képes tenni, mert nem tudna sokáig hazáján kívül élni. «Abban a szomorú rúti Dániában?» kérde Cousins. «Igaz.» — válaszolt Andersen — «szépnek aligha mondható. De kevéssé szereti-e az ember anyját csak azért, mert rúti? ...»

* Tesla új tervezetése. A magyar eredetű Tesla Miklós híres feltaláló egy újabb czikkében, melynek címe a következő: «Az emberi erő fejlesztése a nap erejének felhasználásával», csodálatos terveket épít a nap erejének felhasználására. Legmerészebb terve az, hogy automat katonákat készített, kiket villamos erő mozgatna. Háború esetén ezek csatáznak egymással, mikor is a tökéletesebb készítésű győznie a tökéletlenebbet. E szerint jövőben a győzelem a legigényesebb technikusoké lenne.

* Anglia hírlapiródalma. Angliában jelenleg 2473 hírlap, 1685 havi- és 684 negyedévi füzet jelenik meg. Ebből Londonra 621 napilap esik.

«Jöjjön utolszor szép szeretője,
Titkos arája, Kund Abigél!
Jő: — szeme villan s tapad a tőrre;
Arca szobor lett, lába gyölkér,
Sebből pirosan buzog a vér.

Könyve se' perdül, jaja se' hallik,
Csak oda káp, hol fészkel az agy;
Iszonyú az, mi oda nyíllik! ...
Döbnet által a szív ere fagy;
«Lányom, ez ifjú gyilkosa vagy!»

TETEMREHIVÁS. — ZICHY MIHÁLY RAJZA ARANY JÁNOS KÖLTEMÉNYÉHEZ.

borral megtöltünk s nyitott szájával lefelé merőlegesen a vízbe állítjuk, akkor a bor nem folyik ki; ha ellenben a vízben talpára állítjuk a nyitott üveget, akkor a víz kiszorítja belőle a bort s a bor a víz felszínén úszik a nélkül, hogy összekeveredne a vízzel, a mi különösen vörös bornál nagyon szép képet is ad. Ez a próba egyúttal arra is való, hogy megítélhessük a bort, nincse hamisítva?

Másképp áll azonban a dolog a régi borral. A hatvan-nyolcvan éves bor nagy koránál fogva aránylag szegény alkohol tartalomban, de gazdag más anyagok dolgában. Ezáltal a régi rajnai bor fajsulya megváltozik; nagyon csekély mértékben ugyan, de mégis eléggé arra, hogy a víznél súlyosabb legyen. Ha a víz fajsulyát veszítik egységesen, akkor a régi rajnai bornál a fajsuly 1⁰⁰²⁵.

A legrégebb bor a nassau hercegség udvari pinceszében van: 1706-ból való hochheimi. A brémai városához pinceszében van ugyan olyan bor is, a mely állítólag 1653-ból való, de a borszakértők legnagyobb része kétségbe vonja, hogy ebben egy csepp is volna az 1653-iki termékből. 1706-iki hochheimi azonban föltétlenül valódi s néhány éve vegyelemeztek, és megkö-

ítható maradt, ez nagy dicséretükre szolgál azoknak a pinceszestereknek, a kik csaknem két évszázadon át bántak vele.

Az alkoholveresztés magyarázata nagyon egyszerű. Tudvalevő, hogy a bor idővel fogy, mert illanó alkatrészeiből mind nagyobb mennyiség elillan. Ezért kell időközönként a hordókat feltölteni. A víz és az alkohol azonban nem egyforma arány szerint párolog, az alkohol sokkal gyorsabban, mint a víz s ezért van, hogy a feltöltés mellett is a hordókból lassanként eltűnik az alkohol nagy része. Az alkoholon és vizen kívül elillan még sok egyéb alkatrész is, illanó volta arányában. Ez különben még a bor kezelésétől s a pincesz hőmérsékletétől is függ, valamint a feltöltés gondosságától s a pinceszester egyéb intézkedéseitől is. Kellő gond mellett a száz éves bor is annyira megtarthatja zamataját, hogy alig lehet rajta észrevenni a veszteséget.

EGYELEGE.

* Andersennek egy szép mondását jegyezte fel Varrons Péter francia hírlapíró. Párisi tartózkodása alatt annyira megszerette a francia fővárost, hogy barátja, Cousin Viktor, a híres bölcsész, jónak

* Balesetek az uralkodó-családokban. Az utóbbi ötvennyolc év lefolyása alatt öt uralkodó családbeli személy vesztette életét megokrosodott lovak miatt. 1842 július 13-án Lajos Pál francia király legidősebb fia Orléans herceg trónörökös hintáját elragadták a lovak s a herceg oly szerencsétlenül ugrott ki a kocsiából, hogy a helyszínén halva maradt — 1854-ben II. Frigyes Ágost szász király Tirolban hasonló módon vesztette életét. — 1891 szeptember 12-én György görög király leánya Alexandra, Pál orosz nagyherceg alig 21 éves neje kocsiás közben Krimiaiban halálra zúta magát. — Vilmos főherceg, királyunk nagybátyja, ezelőtt hat évvel, megokrosodott paripájával elbukván, rögtön meghalt. — A jelen év szeptember 17-ikén pedig Albert szász herceg majdnem teljesen hasonló módon vesztette életét a megokrosodott lovak miatt Dresdenben, mint egykor nagyatyja II. Frigyes Ágost király Tirolban.

* Kivándorlás Amerikába. A new-yorki kikötőbe 1900 január 1-től június 30-áig 341,711 európai kivándorló érkezett, vagyis 100,000 emberrel több mint tavaly. A kivándorlók nagyobb része olasz volt.

* Pasteur párisi kórházában a múlt év folyamán 1614 embert gyógykezelték, kiket veszett kutyák, macskák és egyéb állatok martak meg. Ezek közül mindössze négy halt meg, a többi egészségesen hagyta el az intézetet.

WALTER CRANE.

Kétségtelen, hogy a művészetek szeretete manapság Angolországban a legáltalánosabb, a legerősebb. Míg Európa más országaiban, köztük Franciaországban is, csak a felső tízezer számára létezik művészet és művészeti ipar: a kalmárnak csúfolt angol nép minden rétegébe behatolt a szépművészetek kedvelése, az egyszerű polgár is választékos izléssel rendezi be a maga otthonát, eredeti képeket, vagy legalább műbecsessel bíró metszeteket függeszt a falaira, stilszerűleg kötött könyveket tesz az asztalára s gondot fordít arra, hogy közhasználati cikkek is olyanok legyenek, a melyeknek terjesztésében szerepe, sőt uralkodó része volt a jó izlésnek. A művészetet Angliában nem érheti a Tolstoj által is hangoztatott keserű vád, hogy kizárólag a gazdag emberek szolgálatába szegődött, mert itt valójában szeretettel alkalmazkodik a szegényebb osztály erszényéhez, s mondhatni mindenki számára teremt szemet gyönyörködtető, kedélyt és szívet nemestítő tárgyakat.

Ez az öröndetes fordulat nem a véletlen műve, hanem a művészek öntudatos buzgólkodásának eredménye az angol földön. Ezek a művészek belátták, hogy a művészet csak akkor virágozhat föl, ha nem egyes kiváltságos osztályok támogatására számít, hanem a társadalom, az egész nemzet érdeklődésébe veri le gyökereit. A népet kell már gyermekkorától kezdve olyaténképen nevelni, hogy különbséget tudjon tenni a szép és nem szép tárgyak között s már korán fölébredjen benne a vágy, hogy magát művészi értékkel bíró, tetszetős dolgokkal vegye körül. Hiszen nem a drága anyagból, nem a czifra kiállításból függ a művészi termék értéke; olesó pénzben is lehet előállítani művészi becsesüléssel bíró képeket, könyveket és bútordarabokat.

Hogyan, hát mindezek a különböző tárgyak a művészet birodalmába tartoznak? Szabad a festményt és bútordarabot egymás mellé állítani, mint művészeti alkotásokat? Hol van a különbség a grand art, «a magasabb fokú» művészet és az «alsóbbrendű» iparművészet között? Schol, — mondja Walter Crane* a jelenleg fővárosunkban időző angol művész, kinek hatalmas része van abban, hogy a művészetek Anglia minden zugában barátságos otthonra találtak s a ki immár három évtized óta buzgó apostola a szépművészetek és művészeti ipar egyenjogúsításának. Az iparművészetet s az úgynevezett magasabb művészetet, Crane szerint, csak a szabotudósok választották el egymástól mesterségesen fölépített fállal, holott alapszabán mind a kettő egy, mert szálaik teljesen egymásba fonódnak, s egymásból táplálkoznak.

És az angol mester nemcsak irodalmi műveiben hirdeti ezt a tant, hanem művészi alkotásaival is igazolja. Bámúlato az a változatos és sokoldalúság, mely ennek az örökké tevékeny és ruganyos szellemnek termelésében megnyilatkozik. Ma mélyértelmű, önálló kompozíciót fest, mint az «Élet hidja», melyben egy letűnt világ életfelfogása nyilatkozik meg hatalmas erővel; holnap már gyermekek számára illusztrál abcéket és mesés könyveket, vagy bekötési táblát, tapétát tervel. Mäskor ismét domborműveket készít, vagy ötvös-, zománc- és üvegmunkák számára szolgálta díszítéseket. Képzeldésének termékenysége annyira bámúlato, hogy kiállításait látogatva, elhinni is alig vagyunk képesek, hogy az azokban látható s egymástól gyakran nagyon is eltűő természetű munkák mind tőle és csak tőle erednek.

Csodás sokoldalúsága azonban nem gátol meg minket abban, hogy benne mindenekelőtt az iparművészetek fáradhatatlan buzgalma, lelkes apostolat keressük. Walter Crane az izlés fejlesztését, nemestését tekintti élte főczéljává, s érdeklődésével első sorban a gyermekek és a fiatalság felé fordul, mert jól tudja, hogy a művészeteknek csak akkor teremthetünk állandó és biztos közönséget, ha a szép szeretetét, a művészi formák ismeretét már a kis gyermekek szívébe becsépegtetjük. Egész könyvtárt alkotnak azok a gyermek-olvasmányok, a melyekhez Walter Crane készített illusztrációkat.

* Képünk az angol művészt széplelkű nejkének társaságában mutatja, a ki maga is foglalkozik a művészetekkel.

WALTER CRANE ÉS NEJE.

F. Hollyer fényképe után.

A babyk számára való abcétől kezdve a serdültebbek érdeklődésére számító regékig és elbeszélésekig mindenféle gyermekkönyv birja a rokonszenvét, s valamennyit úgy tudja díszíteni, hogy azokban nemcsak az apró emberek, hanem a felnőttek is gyönyörködhetnek. A Crane által illusztrált gyermekolvasmányok pedagógiai és művészeti szempontból egyaránt annyira értékes művek, hogy ismerek művészeket, a kik az angol mester könyveit rendszerint megvásárolják, s azokat mint becses művészeti alkotásokat mutogatják. Az angol művész gyermekkönyvei százezer és százezer példányokban terjedtek szét. Anglia mai fiatalabb nemzedéke tagadhatatlanul az ő vezetésé alatt nevedett, s nyert ösztönzést a művészetek nemes alkotásainak megkedvelésére. Ha a művészet az angol földön biztosabb és barátságosabb otthonra talált, mint Európa bármely más országában: az első sorban Walter Cranenak, a szépművészetek pihenését nem ismerő, lelkes apostolának az érdeme.

A mester most hozzánk jött el, hogy nagy eszméit szóval és műveinek kiállításával hirdesse. Csodálatosan tevékeny szellemének változatos alkotásait az Iparművészeti Múzeum kiállításában láthatjuk. És Crane gazdag gyűjteménye nagy élvezetet és tanúságot rejt számunkra, mert nemcsak a ritka tehetség ereje és fénye nyilatkozik meg a gyűjtemény különböző darabjaiban, de megnyilatkozik a művészetek apostolának nagy akaratereje is, mely nem ismer akadályt nemes terveinek kivitelében, s lankadatlanul, bátran tör előre mindaddig, míg a maga elé kitűzött célokat el nem érte.

A tehetség fénye elismerésünket, az akarat ereje tisztelőtlenek bizsatisja Walter Crane részére.

Szana Tamás.

A NAGYVÁRADI SZIGLIGETI-SZÍNHÁZ.

Hetvenhárom esztendeje, hogy Biharmegye közgyűlésén először megpendítették az állandó színház eszméjét, de a színház csak most készült el. A jelenlegi polgármester, dr. Bulyovszky József érdeme, hogy újabban erélyes kézzel fölkarolta a színházépítés ügyét, s így épült aztán fel Nagy-Váradi állandó színháza a Bémer-téren. A görög stílusban épített szép épület Felner és Helmer tervei alapján készült, skülséjével a Népszínházra, belsejével pedig a Vigaszházra emlékeztet. Belső menyezetének alapszíne sárgásfehér, dúsán aranyozva; páholyai sötétvörös kárpitozásúak; a szobrák dísz mindenütt barok-stíli. Úgy az előcsarnokot, mint az éttermet jelképes alakok díszítik; a falak tükröktől csillognak. A nézőtér ezer ember befogadására alkalmas. A színpad szerkezeténél a műszaki tudomány minden vívmányát fölhasználták, s úgy ez, mint az egész színház villamvilágításal és légfűtéssel van ellátva.

Az új színház október 15-én nyílik meg; előzőleg a város közönsége diszközgyűlést tart, hol a Szigligeti emlékének szentelt színház jelentőségéről a Szigligeti-Társaság elnöke, Rád Ödön fog megemlékezni, míg Hoványi Géza, a színügyi bizottság buzgó elnöke, a színház történetét mondja el.

Érdekes történet ez. Már 1827-ben sürgette Biharmegye közgyűlésén az akkor még külön várost alkotott Váradi-Olaszi, hogy építsenek állandó színházat. A «nemzeti pallérozottság és nemzeti karakter» hathatós eszközül tekintették ezt és ezért a közgyűlés nagy lelkesedéssel tette magáévá az eszmét. Mindjárt bizottságot küldtek ki, elkészítették az első tervet s megindult színházi alapra a gyűjtés. Rövid idő alatt 23,064 forint gyűlt össze, mi ha elégtelen volt is a színház felépítésére, de élénk bizonyíték, hogy a váradiak átlátták a színház fontosságát. Csak Lajosák püspök volt egyedüli ellenzője a színház építésének. S nem elégedett meg a megyegyűlésen tett felszólalásával, hanem a helytartó-tanácsos is tiltakozó fölterjesztést nyújtott be az építés ellen. Erre a Helytartó-tanács 1832-ben betiltotta az építkezés megkezdését.

Jó ideig pihent ezután a színházépítés ügye, míg 1852-ben újabb mozgalom indult meg. Részevnytársaság alakult, melynek tagjai az első közgyűlésen 15,000 forintot írtak alá. De ismét elesenedült az egész mozgalom, s a váradiak megelégedtek egy ideiglenes nyári színház («fabodó») felépítésével. Ez az ideiglenes színház 1885-ben épült föl az akkori kaszinó kertjében, s mintegy 500—600 nézőt volt képes befogadni. Gróf Bethlen Gergelyné, a ház tulajdonosa, később Rimanóczy Kálmán építészszel átalakította. Ez volt az a híres «fabodó», melyben tavaly játszóttak utoljára, s melyek évek során át az ország első vidéki szintársulatai működtek nyaránként.

Az állandó színház dolgában éveken keresztül semmi sem történt, míg végre egy ideális lelkesedéssel ember újra fölélesztette a régi tervet. Gyalokay Lajos volt ez, a nagyváradi kir. törvényeszk későbbi elnöke, a ki mindhaláláig lelkes agitátor volt a színház építésének. Törekvése megvalósulását meg nem érte, de kegyelettel gondolt rá a város közönsége ma, s földézi emlékében az időt, a mikor Gyalokay Lajos 1888-ban népgyűlést hívott össze, a mely kimondta a színház fölépítésének szükségét. De a város anyagi helyzete ismét késleltette a dolgot. Mikor pedig a város, a regale-jog megváltása révén, kedvezőbb helyzetbe jutott, akkor megindult a hosszas vitakozás a hely kérdésében, míg végül a város 1897 szeptember 9-én tartott közgyűlése a Bémer-teret állapította meg a színház helyéül. Megkötötték a szerződést a Felner és Helmer céggel, s a tervek kivitelét Rimanóczy Kálmán nagyváradi építésre bízta, a ki Rendes és Guttman építészeket vette maga mellé. A színház fölépült s körülötte is díszes paloták emelkedtek.

A MAGYAR VADÁSZATI KIÁLLÍTÁS PÁRISBAN. — Tóparti részlet.

ceszei Vöröskóvárnak öt illető háromnyolcad részét örök tulajdonjoggal alapítványként a magyar államra ruhazza a végből, hogy e legalább is 2,743,000 korona forgalmi értékű ingatlanság évi jövedelméből 700 és 1000 koronás stipendiumokat alkossanak a magyar közeposztály magyar érzelmi családjaiknak oly férfitagjai részére, a kik közép- vagy felsőiskolát végeznek és szorgalmuknál, szegénységüknél s hazafias érzelmeiknél fogva kiválóak. A míg az alapítványt tevő nemes főúr él: ez uradalmak hasznát magának tartja fönn; de halála után az uradalomnak minden élő és holt folszere- lése is az alapítvány javára esik. Vöröskóvári nevű várának az öt megillető háromnyolcad részét följárja nyári üdülőhelyül beteges középsikolai tanárok és növendékek számára. Megjegyzendő, hogy a birtok értéke leltári becslés szerint van számítva, s a valóságban három millió koronánál is többet ér. A nagyszerű alapítvány ügyeinek rendezésében a kormányelnök mellett a vallás- és közoktatási, az igazságügyi és a földmívelésügyi miniszterek is résztvesznek.

A perzsa sah Budapesten. Muzafer ed-Din október 7-ikén délután konstantinápolyi útból visszatért Budapestre. Minthogy most inkognitó jött, ezáltal semmi hivatalos fogadtatás nem volt. Most is a »Hungária« fogadóban szállt meg. A közönség kíváncsisággal várta az utcákon, ha sétakocsisára, kirándulásra indult és szívesen köszöntötte. Négy nap alatt a perzsa felség meglátogatta a főváros minden részét, kiment a budai hegyek közé és a Margit-szigetre, az esteket pedig az Opera-Színházban töltötte, melynek előadásai már a múltkor megnyerték tetszését.

Ittélte alatt az Opera-Színház minden este tizenöt darabot gondoskodott. Kívánt azonban eredeti magyar darabot is látni. E hó 9-én tehát a Jókai történeti drámájának, »A szigetvári vértanúnak« első felvonását adták elő a Nemzeti Színház művészei. Az előadás jelen volt Jókai is a feleségével egy pályolyban. A tolmács felhívta rá a sah figyelmét és megmagyarázta neki Jókai kiletét, mire a sah arra fel fordult és nagy érdeklődéssel nézte Jókaiékat. Jókai színművében a magyar jellem és az élel, drámai képek érdekelték a saht. A drámai előadás után a »Csárdás«-ból és a »Hunyadi László«-ból való balletrejeltek következtek.

Október 9-én ünnepele a sah születése 47-ik évét. Kellemesen lepte meg, hogy reggel szállása előtt a 32-ik gyalogezred zenekara játszott. Később Széll Kálmán miniszterelnök és gróf Széchenyi Gyula, az Ó Felsége személye körüli miniszter üdvözölték. A sah megkérte Vámbéry Armin, hogy elutasítsa után küldjön neki kivonatokat arról, mit a lapok írnak róla. A sah október 11-én egész délelőtt pihent, délután pedig a városligetbe kocsi- zott. A kíséret tagjai a napok egy részét vásár-

lásokkal töltötték. A sah is sok bevásárlást tett. Október 12-én délelőtt 11 órakor utazott el Buda- pestről.

Walter Crane kiállítása az Iparművészeti Múzeumban. Walter Crane, a hírneves mű- vész, október 10-ikén délben érkezett Budapestre családjával együtt, az Iparművészeti Múzeumban rendezett kiállítására. Vele jött felesége és Lancelot fia; másik fia Lionell már néhány nappal előbb ide érkezett, hogy a kiállításról intézkedjék. A mes- tert és családját a pályaudvaron a művészi egyesü- letek képviselői fogadták, s nemzeti színtű szalaggal öszekötött virágbokréval kedveskedtek a mester feleségének. Walter Cranet Radisics Jenő, az Ipar- művészeti Múzeum igazgatója üdvözölte, a mire a vendég szíves szavakkal válaszolt.

Walter Crane műveinek kiállítása vasárnap, e hó 14-én délután öt órakor nyílik meg. A tárlat egyik érdekessége a mester arcképe. Watts angol arcképfestő műve, s a mely a berlini művészaka- démia pályázatán nagy díjat nyert. Crane művei számos olajfestmény, egész gyűjtemény vízfest- mény, könyvillusztráció, mozaik, üvegfestmény, tapéta-terv, szóval mindaz, a mit Crane az ipar- és képző-művészetben eddig produkált. Szerepelt fog Crane fiának, Lancelot-nak is néhány vázna. Másik fia, Lionell, a műépítő, szintén kiállít egy angol házminiat. A kiállítást Lionell és Radisics Jenő igazgató együtt rendezték. A művész 20-ág marad fővárosunkban s az idő alatt két felolvasást is tart, az egyiket e hó 16-án, a lipót-városi kaszi- nóban, a másikat 18-án, a Park-klubban, a hol ünnepély is lesz. Szapáry Pál gróf rendezése mel- lett. 20-án Crane Pécsre utazik a Zsolnay-gyár meg- tekintésére, azonkívül több nagyobb vidéki város műipari gyárait is meglátogatja.

A művészek a magyar iparművészet iránt való érdeklődését néhai Zsolnay Vilmos, a magyar kera- mika nagymestere ébresztette föl, a ki valahány- szor Angliában járt, mindig Crane vendége volt. A művész e hó 11-ikén már sok látogatást tett; volt a mintarajziskolában, a hol Keleti Gusztáv igazgató fogadta, fölkereste a festő-mesteriskolát. Benczúr Gyula műtermét, aztán a szobrásziskolát s buda- pesti tartózkodása alatt sorban meg akarja látogatni a nevezetesebb műtermeket.

Szász Domokos püspök emléke. Az erdélyi refor- mátus egyházkerület elhunyt püspökének, Szász Domokos püspöknek emlékére eddig hater ezer forint gyűlt össze s ennek felét a siremlékre, felét a kolozsvári »Szeretetház« javára fordítják. A siremlék alsó része bácsatoroki kőből készült sziklát mutató tömb s erre jön egy ötödikméteres szíent-piramis.

Egy zeneköltő emléke. Hódmező-Vásárhelyt október 7-ikén leplezték le Nyizsnyay Gusztávnak, a népies dal- és zeneköltőnek szobrát, melyet a város polgárai állítottak közadakozásból. Az ércszobor, mely híven mutatja Nyizsnyay arcvonásait, Pásztor

János hódmező-vásárhelyi szobrász műve. Valóságos népünnepe volt a szoborleleplezés, melyre sokan lerán- dultak a fővárosból is.

A Népszínház ünnepe. Október 15-ikén a Népszínház díszelőadással üli meg az intézet megnyitásának 25-ik évfordulóját. Az előadást Ábrányi Emilnek ez alkalomra írt prólogja nyitja meg, azután pedig négy neve- zetes népszínműnek egy-egy felvo- nása következik elsőrendű kiosztás- ban, úgy, hogy a négy felvonásban a színház egész személyzete részt vesz. A jubiláris estéknek ez lesz az elseje; a jubiláris évben azután időszakon- kint fel fognak lépni a Népszínház volt tagjai s a huszonöt év több nagy- sikerű darabját is feljuttítják.

Dánia birtoka az éjszaki sarknál. Nehány nap óta Dánia egy nagy terü- lettel gazdagabb, mint volt eddig. Az éjszaki sark közelében a 67-ik fok szélességében Andrup főhadnagy Nua- lik közelében kitézte a dán zászlót és ezzel az egész terület Angunagralik- tól Szoresbyundig Dánia részére le- foglalta. Az új dán-terület hivatalos neve IX. Keresztély-föld.

A Nobel-alapítvány. A dinamit föl- találója, Nobel, összes vagyonát, mint- egy 40 millió márkát, s emberbaráti és tudományos működések jutalmazá- sára hagyta. A nagy alapítványt Stock-

holmban kezelik, mert Nobel — ki Pozsonyban állí- totta első gyárát — svéd volt. A kezelő bizottság már annyira rendezte az alapítványt, hogy a jövő évtől kezdve kioszthatják a kamatokat. Minden évben öt 200,000 márkás jutalmat osztanak ki nemzetiségi különbség nélkül. Az itélő bizottság elnökét mindig a svéd király nevezi ki.

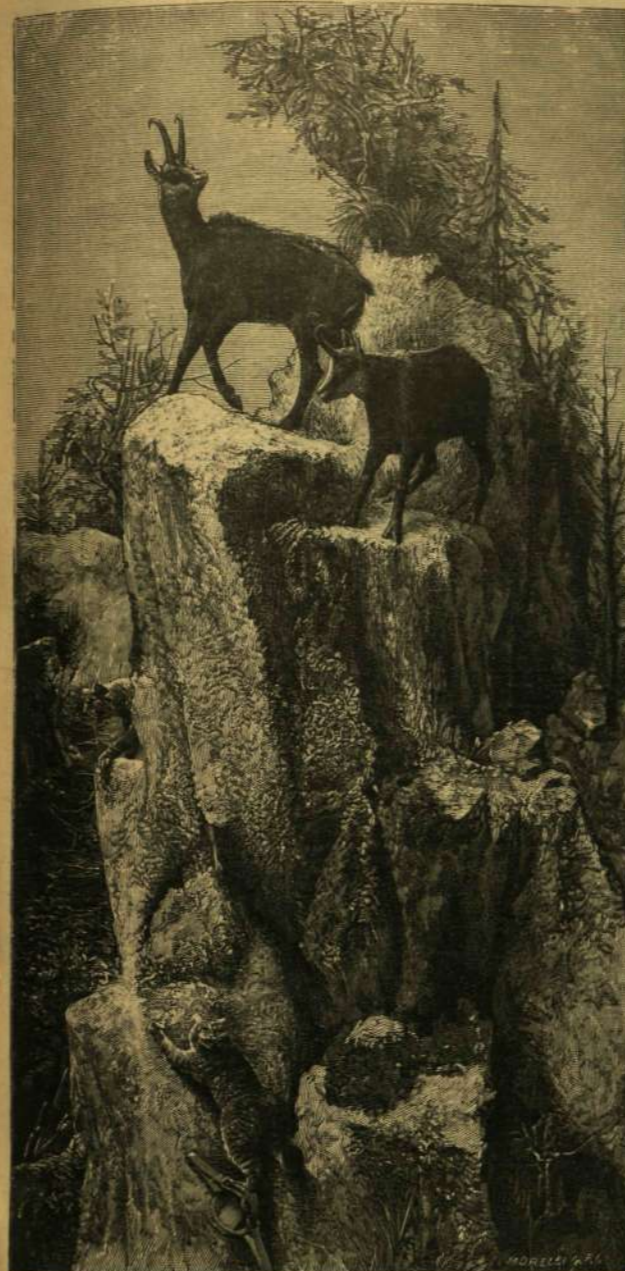
*A világ legnagyobb börtöne a Sing-Sing fegyház New-York mellett, melyben 3500—4000 feyencz is élfer. A feyenczek száma különben rendszeren 1500—1800 közt váltakozik. Minden feyencz belépésekor, testi állapotához és képzelet- ségéhez mért foglalkozást kap s azon esetben, ha előbb valami mesterséget folytatott ezt a fey- házban újból gyakorolhatja. A fegyház minden- nemű szükségletei, azonkívül magán czegek számára különféle árucikkok az intézet műhelyeiben készül- nek, hol a munka szünet nélkül folyik. A feyenc- zek hírlapokat olvashatnak, sőt egyszer hetenkint a dohányzás is meg van nekik engedve, az cselezés pedig oly jó, hogy sok szegény iparos- és hivatal- nos is megirigyelhetné. Mindezek mellett is szokásos kísérletek, különösen tél idején gyakran fordulnak elő, s miután a testi büntetés vagy elelem elvonása Sing-Singben teljesen ki van zárva, a szokás köz- ben ismét elfogott feyenczeket csak a fogság megho- szabbításával fenytik meg.

*Az éjszaka-amerikai Egyesült-Államok postái naponta átlag 10 millió levelet kézbesítenek, melyek egymásra rakva, egy 10 kilométer magas oszlopot képeznének. Hetvenöt ezer postahivatalban 200 ezer hivatalnok van alkalmazva. A postakiszor- járat jövedelme a múlt évben 475 millióra, a kiadás pedig 505 millióra ment.

HALÁLOZÁSOK.

Báró SCHOSSBERGER ZSIGMOND, fővárosi nagyke- reskedő, dúsgazdag birtokos elhunyt Budapesten október 5-ikén 74 éves korában. A magyar dohány- kivitel és kereskedés érdekében szerzett érdemeiért nyerte a báróságot 1890-ben. Báró Schossberger nagy vagyonát részint örökölte, részint maga gyar- rapította óriási dohány- és terményüzletével.

Elhunytak még a közéleti napokban: DELHÁNYI ZSIGMOND, a szarvasi ág. ev. főgimnázium nyugal- mazott tanára, 77 éves korában. 50 esztendőnél tovább állott a magyar tanügy szolgálatában, s ezreke meg volt tanítványai száma. Előkelő sze- rept játszott Szarvas város tiszáséletében is. Aszódon együtt járt iskolába Petőfi Sándorral, kiről sok érdekes jellemzést tudott mondani. Szer- inte a költő rendkívül szorgalmas diák volt, a ki éjjel-nappal bujta a könyveket és megta- nult francziául, németül, angolul. — SÜRÖ LIPOR FERENCZ, a szegedi minorita-rendház szerzetese, 59 éves korában, Szegeden. — KRISTEN IONCÁK, ráczkevei apát és gölmezbányai esperes-piskópai, 66 éves korában. — KOVÁCS LAJOS, a miskolci állami polgári és felső kereskedelmi iskola tanára, életének 45-ik évében. — Sárosfalvai BITTÓ LIPÓT

A MAGYAR VADÁSZATI KIÁLLÍTÁS PÁRISBAN. — Zergék.

Szerkesztői üzenetek.

Eltűnt évek. A szerző azt kérdi, van-e versében »alapszema, s hangulat és rim tekintetében helyes-e?« Az utóbbi kérdésre, bármelyik költészettani kézi- könyvet felnyitja, feleletet talál, s megdumálhatja, hogy az ilyen rimeket: küzdelmet — hiszlegést, lengett — ismert, évei — álmai, hajómat — álmatmat, stb., rimnek sem lehet nevezni. A hangulathoz szükséges, hogy a költő saját érzését át tudja önteni az olva- sába, ezt a külső és belső költői eszközök harmóniá- jával éri el. Ebben a versben azonban a forma any- nyira kezdetleges, a nyelv pedig annyira erőltetett, zakatoló, sőt itt-ott magyartalan, hogy költői hatá- ról szó sem lehet. Eszmei tartalma sem találunk versében, a gyermekkorba való visszaszövgés szá- szor elcsépelet közhely.

Muzsámhoz. Őszi dal. Hervadáskor. Nem mondat- juk rólok, hogy kár volt megírni, mert szerzőjük bizonyára lelki szükségének tett velök eleget; de nem annyira szépek, hogy az olvasó is valódi gyö- nyörődést találja bennök.

Az elhamvadt dal. Téli nap, stb. Közlére az elsőt választottuk.

Hajós vagyok. Kerekded kis vers; szárnyait is próbálja emelgetni, de nem igen tud a föld színéről fölemelkedni, rythmustalan sorok s prózai kifejezések visszahúzzák.

Olvasókör. A luczerna eredeti hazája Kis-Ázsia. Innen került Krisztus előtt vagy száz évvel Európa déli tartományába. De elterjedni nagyon sokáig nem bírt s Magyarországon csak 1779-ben vetették elő- ször. A löhere is ugyan ezen idő tájt kezdett nálunk ismeretes lenni.

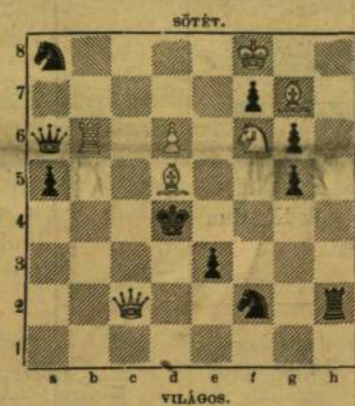
Előszó. Elég ügyesen van írva; a czimhez csatolt kis magyarázat és a költemény tartalma közt azon- ban nincs meg a kellő összhang, sőt a költemény befejezése sem folyik szervesen az előzményekből.

Nem közelíthetők: Czeucz és Lisznyay. Szomorú a magyar nóta. Az utolsó tárgyató hang. — Hangulat. Se jó, se rossz. — Adtál Uram. Csinosan kezdődik, de a vége bágyadt. — Emlékezet. Sem tartalma, sem külalakja nem vall erősebb költői hivatottságra.

SAKKJÁTÉK.

2189. számú feladvány. Ros A. J.-től.

(II. díjat nyert feladvány.)

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

A 2174. sz. feladv. megfejtése Nemo O. és Feigl M.-től.

Világos. Sötét. 1. Vh1-g2 ... Kc3-f4 (c) 2. Kf4-e5 2. Vg2-g4 ... Kf4-e3 (b) 3. Fe1-e3+ ... Ke5-d5 3. Fe1-f2+ ... Ke5-d3 4. Vg4-g8 mat. 4. Ff3-e2 mat.

1. ... Ke9-d4 (d) 1. ... Ke3-d4 2. Vg2-e2 ... Kd3-d4 2. Fe1-e3+ ... Kd4-e4 3. Fe1-e3+ stb. 3. Vg2-e2+ stb.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Csomayán: Németh Péter. — Lipótvárt: Hoffbauer Antal. — Demeter József. — Kecskemén: Balogh Diénes. — Bakonyzentlászlón: Szabó J. — A pesti sakk-kör.

KEPTALÁNY.

A »Vasárnapi Ujság« folyó évi 39-ik számában közölt képtalány megfejtése: Az igazi műértő csak- nem oly ritka, mint az igazi művész.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Kaplony-utca 9.

Gummiárak, betegápolási eszközök szerkesztők (Szerkesztők F. Bergeránd párisi gyártó) legelőnyösebben beszerezhetők Pol- gár Sándor egyetemi könyvesüzeménél, Bpest, Erzsébet-kört 50. 8522

Alapítványt 1865-ben. A legjobb bel- és külföldi zongorák, pianók és harmonikumok legelőnyösebben kaphatók Heckenast Gusztáv zongoratermében Budapest, IV. Gizella-tér 2. (Vicsi-n eza sarkán). Ehrbar udvari zongoragyár Schiedlmayer és Hal stuttgari udvari zongoragyár magyarországi egyedül léte- visletie. Valódi amerikai har- monikumok. 8466 Nagy kölesház-intézet. Arjegyék ingyen.

+ Soványság + Csak urak 8871 kapnak: 2 gyűjtemény (180 db) rendkívül érdekes pillá- natfelvétel és egy szem- záncsúcs újmodi gyűjtem- ény, mely tartalmaz 16 színes képet, természetből fényképezés alapján. Ezen a 3 gyűjtemény előre fizetve csak 2 korona (levélblyegben is). Utánvé 60 fillérel 100b. Sőtálló képművészet. A dí- cretto mellett Kann Ignác Bécs, II. Obere Donau- strasse 7.

CHINA-BOR SERRAVALLO, VASSAL kyanékek, verszengények és lábbadozó számira. Kítnó iz. Legjobban ajánlja és alkalmazza a következő tanárok által: dr. Braun, Drasche, Kraff-Ebing, Monti, Moscati Neusser, Schauta, Wannebacher stb. 1000-nál több el- ismeréssel. Árak: 1/2 literes üveg frt 1.20, 1 literes üveg frt 2.20. Kapható min- den gyógyszerárban. 8542 Serravallo J. gyógyszer. Triestben.

Védjegy Lithion-forrás Salvator kintnó sikerrel rendelve lesz. 8633 Húgyhajtó hatása! Kellemes íz! Könnyen emészthető! Kapható ásványvízkereskedésekben és gyógyszerárakban. A Salvator-forrás igazgatósága Eperjesen. Budapest, főraktár Édeskuty L. urnál.

Svájcezi óra-ipar. Csak 16 kor. Szakértőknek, tisztéknek, posta- vasi- és rendőrtisztviselőknak, valamint mindenkinek, nekünk is órára szüksége van szíves tudomására hozzák, hogy mi az eredeti gen 14 kar. elektro-aranyplaque re- montoir órák (Glashütte- rendszer) egyedül elárulását ártottuk. Ezen órák antimag- netikus precíziós szerke- zettel vannak ellátva, legpontosabban annak szabályozva és kipróbálva és minden egyes órárt három évi írásbeli jóváállást vál- lalunk. Az órátokok, melyek vasból készülnék, nemcsak a legelőnyösebb amerikai góldin ércből készülnék, azoknál egy 14 kar. aranyplaquezettel vannak átvonva, miáltal oly eredeti hasonlatosság- nak a valódi aranyórákhoz, hogy meg szakértők által sem különböz- hetők meg egy 200 korona értékű valódi arany óráttól. A világ egyedüli órája, mely soha sem veszti el a valódi arany kinezését, 10,000 utáneredést és körülbelül 3000 dícsérő levelet kapunk 6 hónap hátrazás alatt. Ára egy nri vagy né órának csak 16 kor., vám- és bérmentve. Min- den órához egy börtök, valamint egy mechanikai auto- matikus biztosító szerkezet lopás ellen ingyen. Leg- dívatosabb és legegységesebb arany plaque láncok urak és hölgyek részére (nyakláncok is) 3, 5 és 8 korona. Minden meg nem felelő óra kifogás nélkül visszave- tetik, miáltal semmi kockázata van. Szakúdes utánered vagy 9 pniaz előnyösebb kértésében. — Rendelések, utánered: Uhren-Versandthaus »Chronos« Basel I. (Schweiz). Levelek Svájcba 25 filléres, levelezőlapok 10 filléres bélyegzővel ellátva küldendők. — Magyar levelezés. 8881

6703. sz.

Hirdetmény.

Az alább megnevezett állomásokon elhelyezett cs. és kir. közöshadseregbeli csapatok, intézetek és elszigetelt kenyér- és zab-szükségleteinek szállítás útján való biztosítása iránt nyilvános tárgyalások tartatnak.

A tárgyalás megtartatik												
mely napon	állomás és hivatalban	a bérleti állomás számára	az ahhoz tartozó helységgel	megye	csapat	időtartam	körülbelüli napi szükséglet		Körülbelüli folyó összsükséglet	Bánatpénz		
							kenyér	zab		a következő cikkekre		
							840	4200	zab	kenyér	zab	
							gramm					
							adag		méterm.	korona		
						-tól	-ig					
1900 október 29-én	a székesfehérvári katonai élelmezési raktárnál	Székesfehérvár	/.	Fehér	cs. és kir. közös hadsereg	1901 január 1-től	1901 decz. 31-ig	949	—	—	1920	—
		Tolna		Tolna				502	478	7328	1000	4150
	a kaposvári városi tanácsnál	Kaposvár	Somogy	660				19	291	1250	170	
1900 október 31-én	a pécsi városi tanácsnál	Pécs	/.	Baranya				1149	36	552	2250	300
1900 november 2-án	a budapesti katonai élelmezési raktárnál	Pilis-Csaba	az ehhez tartozó helységgel	Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun		A jövő évi táborozási időszakra, u. m. körülbelül 1901 április hótól 1901 szept. hóig**		—	65	500	—	300
1900 november 5-én	a szolnoki városi tanácsnál	Szolnok	/.	Jász-Nagy-Kun-Szolnok				362	10	154	780	90
1900 november 7-én	a kecskeméti városi tanácsnál	Kecskemét	/.	Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun				791	424	6500	1670	3830
		Czegléd						165	156	2391	350	1390
		Alberti-Irsa						162	152	2330	310	1430
		Abony						162	152	2330	350	1410
		Örkény*						—	—	1750	1250	1100
1900 november 9-én	a kecskeméti városi tanácsnál	Örkény	/.					162	152	2330	410	1470
								433	68	1042	920	580
1900 november 12-én	a szabadkai városi tanácsnál	Szabadka	/.	Bács-Bodrogh				388	10	154	880	90
1900 november 14-én	a zombori városi tanácsnál	Zombor	/.									

* A körülbelüli napi szükséglet az örkényi lőtér részére a táborozás tartama alatt, azaz megközelítőleg május hótól szeptember haváig, 1173 adag kenyér à 840 gr., 138 adag zab à 4200 gr. és 112 adag zab à 5040 gr. A szállítást az örkényi állomásra nézve elnyerő köteles az Örkény melletti lőtérre vagy esetleg más, a táborba Örkény mellett bevonuló csapatok szükségletét, a felajánlott szállítási áron, közvetlenül a lőtérre kiszolgáltatni. Az előbbieket után eső összes szükséglet, ugyanint az ezen szükséglet után eső bánatpénz a fent levő táblázatban van feltüntetve.
 ** A szállító kötelezve van a zabot a fennálló áron a fentemlített időszakon kívül is a Pilis-Csabán állomásozó csapatok részére szállítani, pl. a póttartalékok kiképzésekor 1901. évi október és novemberben.

Különös határozmányok.

Azon állomásokra nézve, melyeken a bérleti időtartam alatt, különösen a lovasságnál az osztály- vagy ezredösszpontosítás eszközöltetik, a bérletnyertes köteles a származó nagyobb szükségletet és az esetleg engedélyezett pótlékokat a szerződött árak mellett szállítani.

Székesfehérvár, Szolnok, Kaposvár, Pécs, Kecskemét, Zombor és Szabadka állomásokra nézve a vállalkozók kötelesek azon többletet, mely az 1901-ik évben beidézett szabadságosok, tartalékosok és póttartalékosok által származik, a bérleti árak mellett szállítani.

A bérletnyertesek kötelesek az átvonuló csapatok szükségletét a feltételi füzet IV. pont, 1. bekezdés, A-a) határozmányok értelmében kiszolgáltatni.

Valamennyi állomáson a kenyérnek készítése ott helyben eszközözendő. A katonakenyér két 700 gr. adagos cipókban állítandó elő. A kétadagos cipóknak térszámban 1600 grammot és kisütve 1400 grammot kell nyomnia.

A kézvénylések a szükséges helyeken a kenyér és zabra nézve ötnaponként történnek.

A zab, ha az a csapat érdekében áll, a cs. és kir. hadtest-hadbiztoság jóváhagyása mellett kivételesen 10 vagy 15 napra is kézvényelhető.

A felvételezési helységek 1-9 km.-nél a laktanyától számítva, távolabb ne legyenek. Ha mindemellett ez távolabb volna, akkor a szállító köteles a kenyeret és zabot a szükséges helyekre további díjazás nélkül elfuvarozni.

A zabszállító, a szállítandó zab megvizsgálása céljából, raktárában lehetőleg egy jó állapotban levő szőlőstát tartson készletben.

Ajánlatok ki nem irt cikkekre, továbbá ajánlatok, melyek hosszabb időre, mint a kiirt szállítási időtartamra szólnak, feltétlenül és azonnal visszautasítottatnak, és ajánlatok a tárgyalás rákövetkező napjától kezdve 14 napnál rövidebb impegnoval, nem vétetnek tekintetbe.

Ezenkívül a tárgyaló bizottság részéről mindazon ajánlatok nem vétetnek tekintetbe, melyekben egy és ugyanazon cikknél, a kiirt biztosítási idő tartamának egyes szakaira, különböző árajánlatok tettek.

A terményeknek általános mozgósítás esetén való kiszolgáltatására nézve, a szállítási feltételek füzetének XXVII. pontjára különösen utaltatik.

Azon esetben, ha valamelyik állomáson a szállító, vagy a vele érintkezésben álló személyzetnek lovai között ragályos betegség ütne ki, a katonai igazgatásnak jogában állandó, a fenforogó ragályveszélyes állapotokról kiállított katonai állatorvosi bizonyítvány alapján, a loállománynak — az igazolt szükség tartamára — a szükséghez képest esetleg más járványmentes állomásról való szállítás útján élelmezése iránt intézkedni, a nélkül, hogy a szállítónak valamely kártalanításra igénye származzék abból, hogy a lótlap ezen időre nem tőle vétetett fel.

Általános határozmányok.

1. A tárgyalások mindenkor 10 órakor délelőtt bizottságilag tartatnak meg, melyhez kizárólagosan írásbeli ajánlatok fogadtatnak el.

2. Az 1 koronás bélyeggel ellátott ajánlatoknak, lepecsételt boríték alatt, az előirt bánatpénzsekkel együtt, külön boríték alatt való csatolása mellett, az illető állomás szükségletének tárgyalására kitűzött napon, legkésőbb délelőtti 10 óráig kell a tárgyaló bizottsághoz beérkezniük, későbbben érkező, vagy távirati úton tett ajánlatok nem vétetnek tekintetbe.

Ha valamely ajánlatban a számokkal és betűkkel irt ár között eltérés mutatkozik, akkor a betűkkel irt ár fog helyesnek tekintetni.

3. Minden ajánlattevő, a szerződési kötelezettségben már álló vállalkozók kivételével, üzleti képességét erre vagyonának elégséges voltát, a kereskedelmi és iparkamara által, ha pedig a kereskedelmi lejtromba bejegyzett cégje nem volna, az illetékes gazdasági egylet által kiállított bizonyítvánnyal igazolni tartozik. Az ilyen bizonyítványok nem az ajánlattevő, hanem a felsorolt hivatal vagy egyesület által a tárgyaló bizottsághoz hivatalosan juttatandók.

Bizonyítványok, melyek a tárgyalás napjától számított két hónál korábbi kelettel bírnak, tekintetbe nem vétetnek.

Ezen bizonyítványokból a szállítási képesség terjedelmének ki kell tűnnie.

4. A tárgyalásokra nézve a Budapesten, illetőleg Székesfehérvárott, 1900. évi szeptember hó 18-án kelt hivatalosan két példányban kiállított feltételek füzetének határozatai mérvadóak. Ezek betekinthetőek a cs. és kir. 4. hadtest hadbiztoságánál, a budapesti és székesfehérvári cs. és kir. élelmezési raktároknál, Kecskeméten a 13. huszár-ezred parancsnokságánál, naponta délelőtt 9 órától 12-ig.

Az ezen szállítási feltételek füzetében foglalt feltételek betartására minden ajánlattevő az ajánlat benyújtásával már kötelezve van.

Ezen szállítási feltételek füzete az előbb említett élelmezési raktáraknál nyomtatott ivenként 8 fillérért el is adatnak.

5. Községek a bánatpénz letételétől mentesek, de ajánlataikért s az ezekben elvállalt kötelezettségeikért, úgy mint más vállalkozók, szavatolni tartoznak.

Termelőeknek a bánatpénz vagy ovadék letételétől való mentesség csak oly cikkekre adható meg, melyeket ők maguk termelnek, de írásbeli nyilatkozatot kell adniuk, hogy ők az elvállalt kötelezettségek teljesítésére nézve összes vagyonukkal szavatolnak.

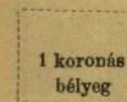
6. Az élelem-szükségleteknek az állomáshoz tartozó helységekbe való elfuvarozására nézve, a feltételi füzet XVII. pontja értelmében, külön ajánlat teendő, mert különben feltételeztetik, hogy az elfuvarozás a követelt szállítási árban már benforgalmatik.

Ha az elfuvarozásra többen egyenlő árak mellett ajánlkoznának, akkor ezek közül az, ki az illető cikkek szállítását elnyerte, előnyben részesül.

7. Az ajánlkozók a hadigazgatásnak ajánlatuk elfogadása iránti nyilatkozata tekintetében lemondanak az 1875. évi XXXVII. törvényezikk 314. és 315. §-niban valamely ajánlat elfogadása iránti nyilatkozatra nézve megállapított határidőnek betartásáról.

Kelt Budapesten, 1900. évi szeptember hó 18-án.

A cs. és kir. 4. hadtest hadbiztosága.

Ajánlati minta.

Én alulírott az 1900. évi szeptember hó 18-án 6703. sz. a. kelt hirdetmény alapján ezen *** ajánlatommal kötelezem magamat, hogy az N

állomásra nézve:

a kenyérnek 840 grammos adagját 1400 grammos cipókban kisütve f., szóval fillérrel,

a zabnak 4200 grammos adagját f., szóval fillérrel,

1901. évi hó 1-től 1901. évi hó végéig terjedő időtartamra szállítom, továbbá az átvonuló élelmezést is a gyakorlatokhoz bevonuló

szabadságosok, tartalékosok, póttartalékosok és honvédek, valamint átvonulások részére, az előkészített feltételi füzet illető pontjai értelmében kiszolgáltatom és ezen

ajánlatért a külön borítékban csatolt (vagy az ide csatolt elismervény szerint a pénztárnál letéteményezett semmi más kötelezettségért nem szava-

toló) nevezetesen összesen korona bánatpénzzel kezeskedem.

Továbbá kötelezem magamat azon esetben, ha a szállítást elnyerném, hogy legkésőbb 14 nappal az ez iránti hivatalos értesítés után bánatpénzemet a 10 száza-

léknyi ovadék erejéig kiegészítendem, s ha ezt elmulasztanám, a had igazgatását feljogosítom arra, hogy ezen kiegészítést a kijáró szállítási keresetemből való levonás

útján eszközöltesse.

Egyébiránt a hirdetményben közzétett feltételeken kívül, a tárgyalásra előkészített feltételi füzetekben foglaltaknak is alávetem magamat.

Az N nek N-ben kelt, ide mellé kelt értesítése szerint a megbízhatóságomról és vállalkozóképességemről szóló bizonyítvány közvetlenül

az nek fog átküldetni.

Kelt N -ben, 1900 hó n. N. N. (vezeték- és keresztnév, lakhely, megye.)

Megjegyzés.

Az ajánlat lepecsételő és borítékára irandó: „Ajánlat az 1900. évi szeptember hó 18-án kihirdetett s 1900 hó n tartandó tárgyaláshoz.”

A letéteményezett bánatpénz az ajánlatban részletezendő.

***) Ezen helyen olyan esetben, midőn az ajánlattevő az illető ajánlatot kizárólag összesnek kívánja tekinteni, az «összes» szó beszúrandó, mert minden

ajánlat, mely ezen törléket nélkülözi, nem összesnek tekintetik. (Utányomat nem díjazatik.)

